



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.



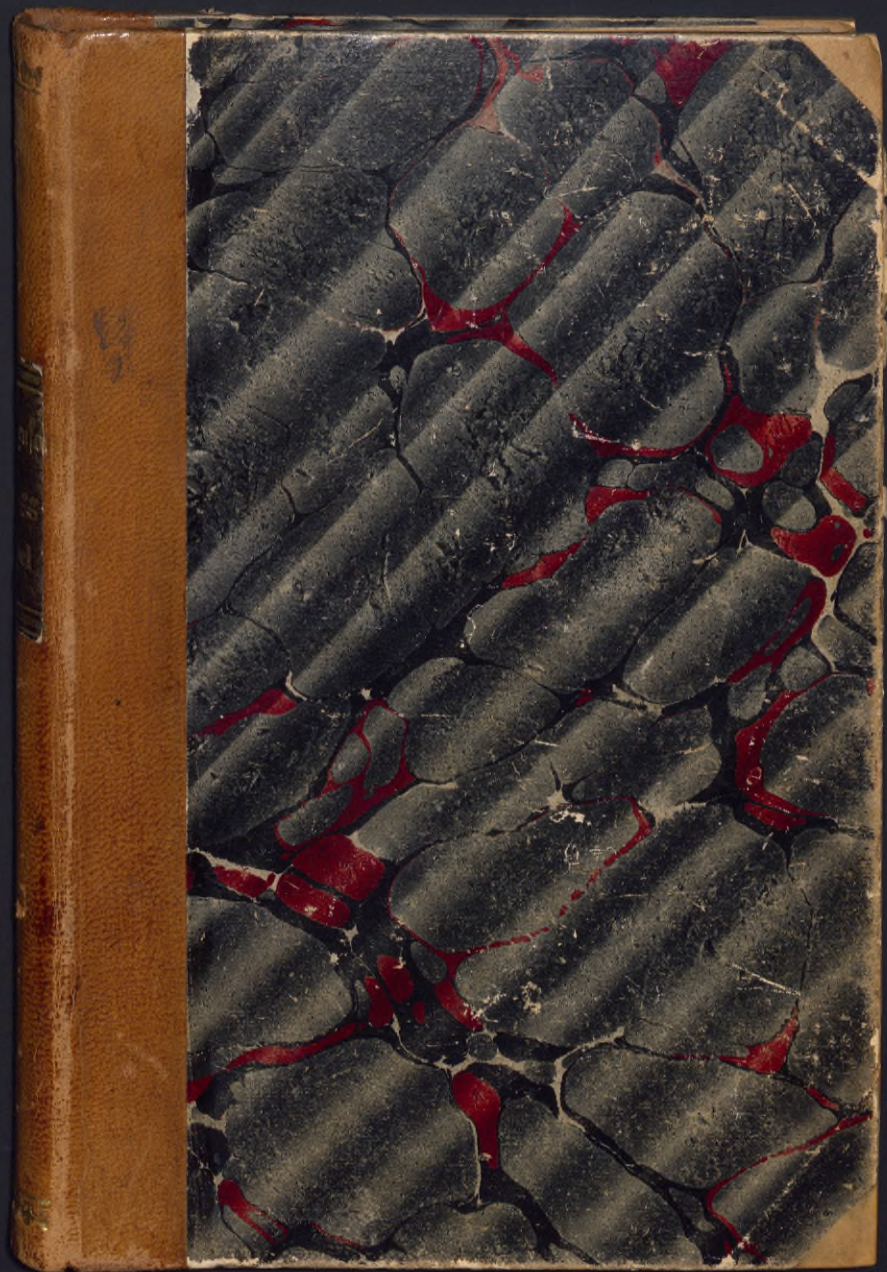
GÖTEBORGS
UNIVERSITET



LUNDS
UNIVERSITET

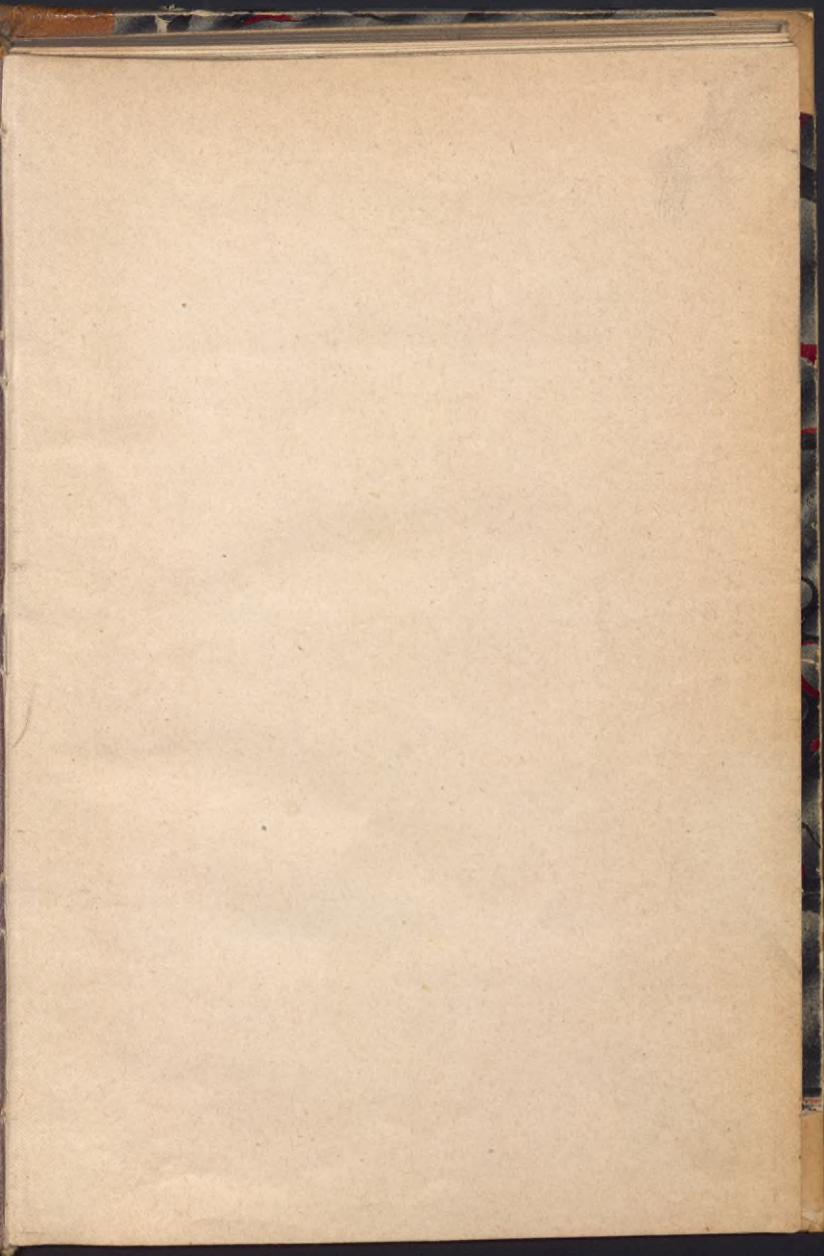


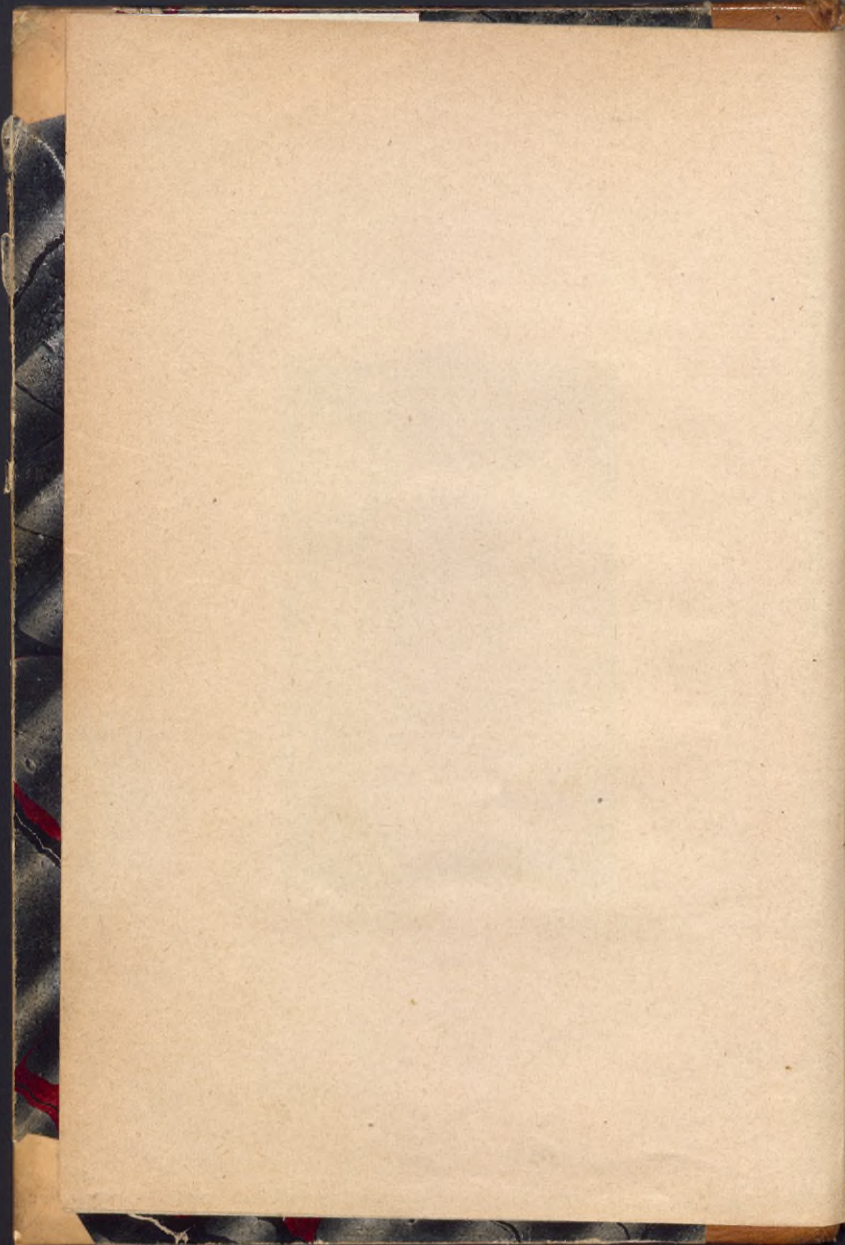
UPPSALA
UNIVERSITET



Litt.
Sv.







SKUGGSPEL

MARKUS GOSPEL

SKUGGSPEL

TIDSBILDER

AF

GEORG NORDENSVAN



Z. HÆGGSTRÖMS FÖRLAGS-EXPEDITION

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI

1884

SKUGGJERSEL

TIBBET

Denne bog er

trykt

af

Forlaget

1912

København

1912

1912

1912

1912

1912



Fille Georg, familjens yngste, familjens glädje och familjens hopp, sitter på sin egen matta, som är tjock och mjuk, så att lillungen ej må göra sig illa, när han leker.

Ännu har han inte lärt att stå på sina ben utan sitter på mattan i sin hvita klädning och sina små röda kängor.

Leksakerna har han redan tröttnat på. Han har slagit omkull träsoldaten, som går på trissor och drages fram i ett snöre och som var så grann i röd rock och med fjädrar i hufvudet. På trummans skinn har han dunkat hål för att se efter hvad det var som lät inuti den. Och den allra roligaste leksaken, råtтан, som kunde springa af sig sjelf, den får han inte leka med utan får bara se på den.

Ungen har roligt ändå, fast han inga leksaker har. Han slår omkring sig med armarna och skrattar och småpratar.

»Ack, om han alltid finge vara så der liten!»

Det är modern, som säger dessa ord, medan hon sitter och klär en vacker mörkröd hatt åt sin älskling.

»Och så der söt sedan!» förtsätter en af tanterna, som sitter i soffan. »Gossar bli så otäcka, när de bli större. Så klåfingriga —, allting vill de röra vid...»

Lillingen hör att man talar om honom och han är van att vara medelpunkten i hemmet. Han ropar »*da da*» och bugar sig upprepade gånger, der han sitter.

»Hör, så tydligt han kan tala!» Modern är stolt öfver sin lilla docka och öfver hvart ljud, den lille kan få fram.

»Vill inte grynet komma till tant?» frågar denna.

»*Namená*», svarar grynet.

»Hör så förständig han är!» ropar modern.

»Han vill ha namnam.»

Tant tar på sig sin sötaste min. »Vill inte grisen komma ändå?»

»*Namená!*» envisas grisen.

Och modern jublar: »Är han inte förtjusande? Namnam skall han ha, eljes kommer han inte. Han är som han vore stor, — säg, är han inte?»

I stället för att komma till tant har den lille emellertid börjat hasa sig bort utefter golfvet. Mamma ropar att han skall hålla sig beskedligt kvar på sin matta, och hon går efter honom, sätter honom dit och ställer upp leksakerna omkring honom.

»Lull lull!» säger Georg.

Men han buffar ändå omkull soldaten och rullar bort trumman. Sitter sedan förnöjd med sig sjelf och sparkar med sina små fötter, beundrad af damerna.

Tanten är blek med svärmiska ögon. »Hvad manne den der lilla är ämnad till?» utbrister hon utan någon inledning. Så säger hon något om att lilla Georg är en ny insats af oskuld i menniskoslägtets lif. Men modern yttrar, att pappa vill ha sin son till jurist, för det är en så säker bana, om man endast är stadgad från början.

Tant menar, att gossen borde bli något stort. Han skulle bli prest eller vetenskapsman eller skald.

»Nej då, något bättre skall han bli!» säger mamma.

»Bättre?» Tants magra kinder och spetsiga näsa bli röda. »Bättre! En andans man, en idéernas bärare! Han skulle hjälpa sina medmenniskor, stödja de stapplande, utså tankar...»

»Hvad får man för det?» menar modern.

Tant, som känner henne, vänder sig då direkt till lilla sötungen:

»Säg, lilla Gorgen, vill du inte göra dina medmänniskor bättre, lefva för dem hellre än för dig sjelf, säg, vill du inte det?»

Barnet ser på henne med stora runda ögon, hviskar sedan med en viss oro: »*Namendá*» och makar sig bort till modern.

Och tant medger att han är förståndig, precis som han vore stor.

Nu är ungen framme hos mamma.

»Vill Georg hålla sig på sin plats! Eljes kommer riset!»

Hvarpå hon tar sonen under armarna och bär honom tillbaka till mattan.

Men nu ger den lille till ett skrik och börjar storgråta. Han vill inte sitta der han blifvit satt. Han *vill* måka sig framåt.

Då får han en bakelsebit, blir genast glad igen och sitter skrattande och nöjd vändande den i sina små feta händer utan att göra det minsta försök att lemna sin plats så länge namnet räcker.

En ny insats af oskuld i människoslägtets lif!



Men det är bara så länge de äro små, som de äro söta. Sedan komma de i dåligt sällskap.

Der leker lilla Charles på gården med drängens pojke, som bestämdt lär lilla Charles en mängd odygder, fast man upprepade gånger förbjudit honom att tala om några fula saker och fast Janne lika ofta lofvat att ha försyn för grefvens son.

Charles har pannlugg och lena lockar. Klatschar med en piska. Barbent med blänkande små stöflar.

Janne i paltiga kläder, stolt öfver att ha skinnlappar på knäna. För öfrigt ständigt matfrisk och oftast mumsande på franska brön.

»Min pappa har betjent på vagnen, när han åker ut — det har inte din pappa», säger Charles. »Och min pappa går till kungen, — det är inte värdt att din pappa tittar dit.»

»Men min pappa har tretti hundra kronor på sparbanken», säger Janne.

»Du är en bonde du!» ropar Charles och skrattar utmanande. »Du heter bara Janne!»

Så räckte han ut tungan, ryckte till sig den andres mössa och sprang med den.

Janne efter.

Vid pumpen stannade de — en på hvar sida.

Charles tittade fram. Ögonen lyste i det fina ansiktet, lockarna glänste i solen.

Han visade mössan för Janne, höll retsamt fram den. Så jagade de rundt omkring pumpen, men Charles var kvickare.

»Snigel!» ropade han, alltjämt skrattande. »Du kan inte hinna upp mig — om du sprang aldrig så — för du är en snigel...»

»Vänta du!» mumlade Janne.

»Och en snigel blir du!»

Janne bara tittade framför sig, tittade under lugg. Han var så försagd. Och mössan fick han inte förr än Charles kastade den i rännstenen och sprang sin väg, skrattande sitt klingande barnskratt, på en gång friskt och retsamt, och i porten vändande sig om och upprepar sitt: »snigel!»

Janne svarade med att ropa »flus!» Det var det värsta ord han visste. Men han ropade det mycket sakta och försigtigt.

När han tog upp sin mössa och såg hur smutsig den blifvit, var han allt ond på Charles och skulle gerna ha sprungit efter och gifvit honom 'en känga'. Men han tordes inte för far sin. Olycklig han om han gjort något illa åt grefvens son!





Nötta skolbänkar, slitna armbågar mot borden, böcker öfver allt, solen lysande in i en lång stråle, der dammet dansade.

»Gubben» halfliggande i katederstolen med hufvudet stödt mot Afrikas karta, som hängde bakom honom. Der hade under årens lopp blifvit en brun fläck midt i det tomma, oupptäckta landet, der Kongo sedan brutit sig fram.

Skolgossarna, läste Horatius. Klockan gick odrägligt långsamt. Gossarna gäspade förtvifladt, öfversättande ord för ord, några läsande innantill i svenska öfversättningen, som de dolde under bordet eller bakom grannen. Gubben såg det kanske men lät det passera. Det tjenade så litet till att ställa till uppträden, det visste han. Man vann ingenting dermed. Blott uppläsningen gick undan så...

Stackars »gubben», han såg utsläpad ut. En hedersman men utsliten.

I ett par dussin år hade han pluggat in latin i den ena generationen skolpojkar efter den andra. Hundratals gossar hade fått beröm och snubbor af honom, hade gått ifrån honom och glömt bort honom. Men han satt kvar vid sin kateder, luggsliten och okammad, i sina gamla kläder och pluggande in sin gamla Horatius, en miniatyrupplaga i skinnband, kär för den gamle.

Han tände en sexörescigarr och lade upp benen på pulpetkanten. Och dammet dansade i solstrimman och klockan knäpte sig fram, långsamt som en padda.

Medan gossarna öfversatte romarens kärleks-sånger, läste om Lydia, om falernern, om myrtenkransar och älskogsrus, och om huru lifvet flyr undan utan att vi förstå att fånga stunden och njuta.

Det fans ingen bland gossarna, som inte gäspade.

Och det kändes bra skönt, när det ringde och böckerna slogos igen.

Nu kommo rapporterna. Hvarför var A. frånvarande i går? Och B. skolkat från gymnastiken? C. var en ohjelpig odåga, han hade varit borta från sången.

A. hade varit sjuk, B. räddade sig också ganska lätt genom en nödlögn. C. var i målbrottet. Så gick »gubben» och ungdomen hvilade sig i tio minuter med att äta bakelser hos gumman i porten eller att språka. En skröt med att han skrifvit af hela sin svenska kria ur en bok och det så knepiggt att ingen skulle kunna upptäcka det. Två lärde herrar tvistade om Kristi uppståndelse, ett par grundtvigianer talade om Björnstjerne Björnson och utdömde latinet, en om flickorna Lundberg och en om ett par pigor, han kände.

Så skulle man läsa franska, det vill säga föra skoj, ty de franska timmarna voro uteslutande egnade åt upptåg. Lärarens öknamn stod för evärdeliga tider inristadt på katederstolens ena sida. Han förhörde regler och undantag och sidlånga uppräknningar af ord, som böjdes oregelbundet. De utvalda bland eleverna svarade så som det skulle svaras, de andra slingrade sig fram bäst de kunde. Läraren sade en kvickhet och klassen, som väntat derpå, storskrattade. Läraren storskrattade också. Då stormtjöt man och hurrade och läraren blef ond och dängde käppen i bordet, hvilket var tecken till de vildaste råmningar. Efteråt fingo syndarne åhöra tal om, huru de buro sig åt som ett slags

underliga djur och om hvilka stora uslingar de skulle blifva med tiden, en skam för sina anhörige, sluta på Långholmen eller i bästa fall på sopbacken. Det var alltid de samma syndabockar, som kommo fast, men de voro så vana vid det och för öfrigt kunde den saken omöjligt hjälpas, ty de franska timmarna voro till enkom för att man skulle ha roligt.

Efter följde matematik, och besynnerligt nog var den oljudförande och skrånande klassen nu tyst och intresserad.

Sedan kom historia, som handlade om medeltida regenters familjeförhållanden. Om hvilka krig hvar konung fört och hur furstehusen voro beslägtade med hvarann. »Hvad gjorde Otto af Schwaben? ... Rätt! Och sedan gifte han sig med en prinsessa af *hvad för slag?* ... Bra! Hur gick det sen med honom?

»Jo, han dog sedan.» Det var det stående svaret.

Och lärarn, som börjat lektionen med att be dem, »som inte kunde hålla käft, vara så gentila och gå ut och prata med bakelsekärningen», hade mellan hvarje fråga ett stående omkväde:

»När ni kommer i examen, så kan ni ingenting.»

Slutligen nalkades denna fruktade examen. Utarbetade af sista terminens nattvak och pluggning, nervösa och hålögdade men fulla af inproppad lärdom sutto ynglingarna i rad för att pröfvas, om de voro mogna att gå ut i lifvet. De hade läst allting på de sista veckorna, det vill säga allt som de kunde frukta att bli frågade på. Det andra lemnade de åt guds försyn. En viss tyngd hade lagt sig öfver deras personer och deras samtal, de voro sig alls ej lika, ungdomar voro de alls icke, — endast under de franska rekreativtimmarna blefvo de tjuvpojkar som förr.

Blefvo studenter i vederbörlig ordning, »sedan man förnött sin glädjelösa ungdom på skolbänken», som en talare yttrade på examenssexan.

Ja, hvad man suttit der länge! Ända från den tid, då man tanklöst nystade ur sig katekeslexor och rabblade upp inlärdade ord som en papegoja, och ända till nu, då man allvarligt diskuterade religionsfilosofiska frågor och estetiska.

Så skingrades kretsen och spriddes öfver världen. Och det gick underligt till. De som i skolan varit storheter hördes sedan aldrig af, och de som blifvit vanda att der pekats ut som oförbätterliga lymlar blefvo bra karlar i det praktiska lifvet.

Den som var ett professorsämne blef officer och den som var afskydd af alla för sitt smilande väsen blef väckelsepredikant, den som hade det bästa hjerta dog helt ung af hjertlidande och den som var mån om brödstycket tog prestexamen och rakade bort sina anlag, poeten satte sig vid en bankpulpt och han som kallades »erkebiskopen» förfalskade åt sig ett studentbetyg och for från fästningen till Amerika.

De glömde bort hvarann, utom de, som nickade när de möttes på gatan. Men främlingar förblefvo de, som de alltid varit, för hvarann och för sina lärare.

Mén nu var allt samman öfver! Intet tvång mera, inga bakvägar in på källare, inga oundgängliga nödlögner, inga lexor! Ville man inte läsa, så slängde man undan boken. Hvar och en sin egen herre, man för sig, myndig och med hela lifvet utbreddt framför sig. Öppna fria rymder, hvart man skådade, inga gränder, ingen rännstensluft, men idealen i sigte, en himmel att storma och ryktets tempel der ofvan, der lagrarna gro.

Högstämda tal och jublande sånger, Och lifvets bågare tömd till randen, i fulla drag. Ungdomens

stormande, rusande glädje och dess hopp utan gräns, det är lifvets bästa visdom.

Men det fans också något som kallades för »dagen efter». Så tarfligt allt samman syntes då. Bara munväder och pojkkaktiga dumheter, som man naturligtvis aldrig skulle göra om. Och då man ändå gjorde om dem och hållit på dermed i ett par år, då hade man äntligen vuxit ut och var redo att gå in i samhället och fylla en plats der. Man hade vunnit stadga, visste hvad man ville och kände vägarna. Hvad var det man hade skrockat om ideal och om »inga stormar»? Sådant der som ingen tror på fast man hurrar åt det och fast man skrifver om det på vers och prosa och som säges och säges om igen, repeteras som en gammal klassisk dram, som skådespelarne gäspar åt bakom kulisserna och publiken gäspar åt i smyg bakom solfjädrar och näsdukar, men som man ändå känner det vara sin moraliska skyldighet att klappa händerna åt, då gasen skrufvats upp och man kan iakttaga sina grannar.

Allt skall ha sin tid, så ock ungdomen. Men den bör vara så kort som möjligt, om man vill hinna någonstädes. Man har så många att täfla

med, att gå om, att skuffa undan. Man måste börja på allvar, ingen har tid för lek. Vår tid är allvarets tid, nyttans tid. Hvarför då göra eller säga något eller tro på något, som ej är nyttigt för oss sjelfva?





Frisk klar luft, starkt sommarsolsken, som förgyller allt, jämnar, lifvar allt.

Glittrande vågor i elfven, snömoln, som segla fram nere i sjöns spegel.

Från den stora villan i schweitzerstil ljuder festligt glam. Kristallerna skimra, vinet lyser i glasen, fem framför hvarje kuvert.

Upphetsade ansigten, röda, varma och sorglösa. Hvita skjortbröst, svarta frackar, den mest animerade sinnesstämning. Man har också skäl att vara nöjd, att skratta och hålla tal, ty man firar en lycklig utgång på en oviss strid.

Utsigten är vidsträckt der uppifrån balkongen. Man ser ned öfver sågverken, som stå stilla, hvilande till nya ansträngningar, ser bort öfver elfvens silfverorm med blänkande fjäll, brutna af långa rader af våta stockar. Man ser öfver fälten, öfver backar och höjder miltals bort, der skogar förr värnade

mot nordanvinden. Men der det nu är kallt och afröjdt.

Men der fins också annat att se på. Åt ena hållet bränner solen på många hvita små tält, som likna korthus, och mellan dem lysa granna färger och glänsande vapen. Der är man rätt nöjd att allt samman aflopp så lätt, och der stoppar man in kulor och krut, som ej behöft begagnas.

På andra sidan skymta ännu arbetarhopar, spridda, på väg tillbaka till arbetet efter den misslyckade strejken, som skulle ha förbättrat deras ställning.

Tysta draga de hemåt, men hvem vet hvad som jäser i deras sinnen? Kanske borde herrarna ej skratta så förnöjdt der uppe på balkongen, der de skölja ned sin belåtenhet i vinströmmar.

Fanfarer ljuda der. Musiken höres lång väg. En sextett, enkom rekvirerad från staden. Glam och glädje. Arbetarne vända hem. Och soldaterna borta i lägret stoppa in sina kulor och sitt krut.

Men vinden kommer från hafvet, det stora, kalla, lidelsefria hafvet. Skuggorna lägga sig långa, utmagrade ned på marken, draga öfver sig skymningens grå täcke för att sofva — och för att

sedan stå upp, när morgonsolen stiger ur sin mjuka bädd af guld och blod. Då blir dagen ljus, varm, solig — kanske stormig, kanske lugn.

Knappast lugn ändå.

Men ännu råda skuggorna, den halfljusa sommarnattens skuggor.





Horbroderns arbetsrum var litet men utstyrt med mycken elegans och stor smak. Snidade panelningar, vapen på väggarna, venetianska speglar, ett svart väggskåp med barockgudinnor af silfver, gamla porsliner och ett präktigt skrifbord i empirestil med fascer och gloende gripar. Böcker, gravyrer och små konstverk litet hvarstädes, en stoppad och bekväm arbetsstol, en panterhud under bordet — allt utvisande gedigen lyx och förfinad smak.

Der voro två personer inne i rummet. Han som stigit upp från en stoppad hvilstol, som var alldeles för mjuk för honom, var en mager ung man med blondt vildt hår och ej klädd precis efter nyaste modet. Han tummade nervöst på sin stålklock-ked och då han talade var rösten hetsig och skarp, som vore han van att tala bittra ord.

Men det låg också ett drag af trötthet öfver hela personen. Hufvudet satt trotsigt på skuldrorna

och buret högt, och då han for med handen öfver pannan och kastade sitt ljusa hår bakåt, då fick han ett utseende af okuflig viljekraft. Men när han sedan vände sig inåt rummet och när ljuskenet — det var ljus tända i den antika kronan och på toaletten — föll klart på hans bleka drag, spårades der öfveransträngning och trötthet, mest trötthet.

Värden på stället, den nervöse mannens morbror, för detta ministern, stod än framför sitt eleganta toalettbord och promenerade än med smidigt ungdomliga steg fram och åter på mattan.

Hans fader hade en gång rönt en orätt från högre ort. För att godtgöra den hade sonens bana — under en annan regime — blifvit i sanning afundsvärd. Han var ännu ganska ung, då han fick bekläda en ministerpost, och då han efter en kort tid blef återkallad derifrån, så kom han sedan att kvarstå i expectance med bibehållande af sin hela lön och ingenting att göra för sin återstående lefnad.

Han höll för närvarande på att ikläda sig sin galadrägt. Fracken med alla ordnarna hängde öfver en stolskarm. Han skulle upp på slottet, på stor supé för en främmande furstlig gäst.

»Förr eller senare, min käre gosse, skulle du i alla fall inse att det måste gå derhän», yttrade han med en röst, der det ej fans minsta tecken till förebråelse. Man kommer i sjelfva verket ingestädes med anmärkande, med kritiserande. Verlden är inte alldeles sådan som vi önska den, medan vi äro unga och medan vi ännu tro på vår stora uppgift. Men vi måste lära att foga oss.»

Han strök lätt sina polisonger med en mjuk liten borste.

Så kom han fram till den andre och lade sin hand på hans skuldra:

»Jag vet ju hur du har arbetat och hur flitig du är. Du behöfver alls inte säga mig, att du kunde förtjenat litet framgång som lön för ditt släp. Men principmenniskor vinna aldrig någonting, — så vida de inte äro ekonomiskt oberoende och inte alls behöfva tänka på sitt uppehälle. Och hvad mig vidkommer, så vet du, att jag gerna skulle ha gjort hvad jag hade kunnat...»

Ja, det visste han. Han skulle mera än en gång kunnat få en god plats, om han velat ställa sig i selen och knyta skyggglappar på sig, om han velat sälja sin ärligt tillkämpade åsigt och draga fördel af morbroderns inflytande.

Men han hade sagt rent ut, att han skattade sitt lif och sin ungdomskraft högre än att han ville sälja den för det dagliga brödet, hade sagt att de, som så gjorde, förrådde det bästa inom sig, begingo andligt sjelfmord och ej voro värda en ärlig mans förakt.

Det hade han sagt.

Men nu sade han hvarken det eller något annat. Hvad skulle det tjena till att tala så?

Morbrodern höll på att ikläda sig den granlåt han fått för sin fars skull. Han hade ett nobelt yttre, men så hade han också representerat sitt fosterland vid ett främmande hof. Och nu vän-tade han till sin död på att fosterlandet skulle ha något annat värf att betro honom. Och alla hans tankar och åsigter gingo på bonade golf och genom höga dörrar, som öppnades af galonerade lakejer.

Framför honom stod den unge mannen, trött på en jägtande, tärande, fruktlös strid, som ledde till intet. »Man kommer ingen vart, om man ej är ekonomiskt oberoende», det var ju så? Och han hade inte råd att säga folk sanningen, det borde han länge sedan ha insett, och han borde ha lärt sig att reducera den sanning, han talade, efter sin inkomst. Nu, när han såg sig

omgifven af lyxens öfverflöd och såg den verd, der han sjelf lefde, långt nedanfö, nu när han inandades denna förfiningens luft, nu var det ej utan att han började tvifla på sig sjelf. På sin fasta, oaffåtliga sträfvan mot ett föresatt mål för-tjenade han ett knapt bröd för sin familj — ty han hade ju också gift sig och det med en fattig flicka — och här i morbroderns arbetsrum hade han exemplet på, hvart man kommer, då man vet att foga sig.

Han hade alltid varit känslig för elegans, för smakfullhet, konst.

»Och hvad nu den här affären beträffar», fort-for morbrodern, »så skall den inte ha några suiter, så vida du låter mig råda. Du har brusat upp... du har blifvit retad, jag förstår allt det der, du har varit litet... hetsig — och uppträdt på ett sätt, som verkligen inte var dig värdigt — som din vän kan jag säga dig det — så här oss emellan. Saken smärtade mig, det vill jag inte dölja, ty du borde ha tänkt på, att den, du attackerade, var en gammal lierad till mig och min familj, som hade rätt att vänta annat af oss.»

Den andre såg upp. Hans ögon blixtrade, ett hvasst ord låg honom på tungan. Jaså, det

var *det*, som harmat morbrodern! Att den, om hvars politiska lif han sagt ett sant ord, var »lierad» till honom sjelf!

Han borde lärt sig inse det för länge sedan, att det slutligen och sist var personliga hänsyn, som bestämde öfver principfrågor.

O, hvarje inblick, han fick i samhällslifvet lik-som i den enskildes, lemnade så mycken bitterhet i hans sinne — vida mer bitterhet än harm — och ingaf honom på samma gång leda för det lif af strid, han valt åt sig.

»Se så, bli inte häftig nu, käre Jacques!» Morbrodern klappade honom på armen. »Vi ska laga att saken blir nedtystad och bortglömd, och du behöfver inte oroa dig för den. — Vet du, jag har just tänkt på dig de här dagarna i och för ett annat förslag. Du skulle kunna få en bra plats som journalist i ... tidningen. Isidor kom just att nämna om det. Du skulle få behandla just de ämnen du slagit dig på, literatur, skön konst.... Och vägen fri till bättre platser. När du i lugn och ro öfvervägt frågan, så skall du inse hvilka fördelar du kan ernå — och som verkligen inte äro små. Goda inkomster och en bekväm syssla.»

Ja visst, synnerligen bekväm, ty åsigterna, han

skulle ha, voro alla färdiggjorda och afprovade, uppställda i rad på hans skrifbord som uppslagsböcker till dagligt bruk, — verkligen bekvämt!

»Jaja, du förstår», fortfor morbrodern, som blef allt mera intresserad, då den andre 'ej gjorde några invändningar, »du förstår att sansade, mogna omdömen naturligtvis äro nödvändiga. Man måste ha konsiderationer — och bedöma andra fullt rättvist, det *kan* man i alla fall inte. Och därför är det rådligast att inte kritisera den som har en position, ty för att få en dylik måste vi litet hvar jämka med våra åsigter.

Och du bör kunna reda dig utmärkt på den platsen. Med *din* talang! Det är få som kan skriva så nått som du. Undvik endast att utså oenighet i samhället, ty den som det gör ådrar sig en svår skuld. Du talar om att höja folket, massan. Tror du massan *vill* bli upplyst? Hvad blefve följden, om det hände? Att ingen ville arbeta längre med sina händer. Nej, gosse, du sliter endast ut dig och ingen tackar dig för det.»

En klocka slog och i det samma kommo två små söta barn inspringande. De skulle se på pappa i sin uniform.

»Ja minsann, det är hög tid att gå. Är mamma färdig, barn? Ring på Johansson.»

Betjenten kom, hjälpte sin herre på med den guldbroderade fracken och fäste värjan vid hans sida. »Tag fram ett par handskar, Johansson. Är vagnen framkörd? — Ja, min gosse, nu får du tänka på saken till i morgon. Friskt mod, käre Jacques, allt kommer nog att slutas väl, om du bara är förståndig. — Adjö, barn. Nej, inte röra!»

Lilla gossen ville fingra på pappas kraschaner. »En sådan der skall jag också köpa, när jag blir stor», ropade han.

Vagnen rullade bort med för detta ministern och hans fru. Den andre gick med händerna i fickorna gatan framåt. Han skulle kanske också kunna köpa en sådan der orden, om han blefve riktigt snäll.

Men det var ju löjligt i alla fall. Han, som aldrig stuckit under stol med sin fria tanke, som satt personligheten så högt och som föraktat all halfhet, all ljumhet, all dagtingan med sitt samvete!

Skall det alltid gå så? Börja vi alla som balonger, blåsa upp oss och vilja upp i skyn — och sluta som bagare, bakande vårt dagliga bröd, lika godt på hvilket sätt och låta jorden rulla hvart den vill?

Han stannade med ens.

Och äro vi äfven litet hvar sådana kräk att vi i grund och botten afundas dem, som lyckats svinga sig upp, — och att vi blott behöfva smickras och få makt sjelfva för att bli dem lika?





Jacques hade ej gått många steg förr än någon tog honom under armen. »Tjenare, det var då ovanligt att se dig, gamle glunt. Nu följer du vackert med ned på du Nord, der du träffar gamla bekanta. Kajsa och Petterkvist och ett par till — ja, du vet ju att Kajsa är hemkommen. Se så, bråka nu inte, utan kom med.»

Och han följde. —

Det lilla sällskapet hade två rum på du Nord. I salen höll fröken på att duka fram sexan, och »Petterkvist» satt på bordskanten och var älskvärd mot henne. En ung man klinkade på pianinet och råmade något, som skulle föreställa Falstaffs dryckesvisa:

»Häll i ett rågadt mått —
supa gör kroppen godt —
Bacchus drack sjelf.»

De andra herrarna voro inne i kabinettet, ett litet rum med tunga gardiner, gaskrona i taket, glasvaror på bordet och ett moln af cigarrök hängande i luften utan att visa minsta håg att gå ut genom det öppnade fönstret, fastän detta gapade som ett svart hål, hvarigenom kall luft pumpades in i stora strömmar.

Två unga kontorister halflågo i soffan, pratande högljudt och med stora armrörelser. Löjtnanten sällade sig till dem och lät de båda murflarna gå och prata om sitt skrifveri bäst de ville.

Det var förutom Jacques en ung författare, som han ej råkat, sedan denne kommit från Upsala och slagit sig på den nya banan. De promenerade arm i arm fram och åter.

»Händer det inte dig», frågade Jacques, »att du känner dig så der tom och oduglig till allting?»

»Jo, det hände den tiden, när jag drack karlsbader och läste Heine», svarade den andre, »men det är öfver för länge sen.»

Han hette Sten, var en ung herre med anlag för fetma, med breda axlar, stadig nacke och allvarsam blick. Han gaf intryck af att ej så lätt kunna skuffas om kull.

Han var ej en diktare af det gamla slaget, ej

en sådan, som lägger ned sin egen själ i sitt arbete och derefter klagar — om ej för andra, så i ensamma stunder — öfver att man ej förstått honom, öfver att han gjutit sitt hjerteblod förgäfvat.

Nej, han var försiktig, han skref objektivt, skref om andra, studerade ärligt, med urskilning, gick framåt ett steg i sänder, ej för brådstörtadt eller för radikalt, utan i jämn skridt med tiden.

Han talade aldrig om att reformera samhället, var aldrig storordig så som författare pläga tala i böcker eller på teatern. Hans uppgift tycktes vara endast att få sitt nästa arbete så bra som möjligt.

Och med detta mål i sigte gick han lugnt framåt.

»Men känner du dig inte nedslagen och ville gärna lemna allt käbblat — tviflar du aldrig på dig sjelf?»

»Hvad är det du pratar?» sade Sten och såg litet misstänksamt på den andre. »Tror du inte jag vet hvad jag vill? Jag vet också, att jag bara behöfver hålla mig uppe, så kommer nog min dag till slut. Inte når man någonstades, så länge man är ung. Det är tvärtom det största fel man kan ha — och gud nåde den, som inte arbetar bort

det felet. Derför lugn bara och långsamt framåt på den vanliga oxvägen. Man skall bara veta hvad man vill.»

Ja, man skall veta hvad man vill.

Målaren, i dagligt tal och af okänd anledning benämnd »Kajsa», ropade nu till dem från soffan:

»Skål på dig, gamle Jacques! Ni ä ju tråkiga, vet jag! Lefve glädjen, jag är hemma enkom för att roa mig. Och det är något till vråktigt att vara hemma. Skål för gamla Sverige, man skall vara landsförvisad för att veta att uppskatta Sverige. Då är det så präktigt allting, när man kommer hem. Men man skall aldrig vara hemma mer än fjorton dar, för eljes slappnar man till. Men det var inte det jag ville säga. Vet ni, gubbar, jag har sålt två studier i dag, gammalt skräp, köptes för mitt namns skull, som stod i hörnet. Skål på er!»

Och samtidigt berättade grannen något som händt honom först när han kom ut i lifvet . . . »Var det inte ett förbannadt originelt äfventyr? Och så sade hon just när jag kommit ut i farstun . . .»

Man åt sexan, och kaffet och konjaken kom.

Men der var en, som rakt inte ville komma

i stämning, utan som satt mol tyst och tänkte sina särskilda tankar, medan kamraterna pratade högljudt och blefvo allt mera öppen hjertiga.

De visste hvad de ville, alle samman. En hvar gick sin särskilda väg. Om den var så förträfflig, det rörde ingen annan; en hvar fick sopa sin. Skulle han afundas dessa andra?

Der hade han Kajsa till exempel.

Kajsa var en löftesrik talang. I sjelfva verket ett ganska medelmåttigt hufvud utan spår af någon gudaingivelse. Hans lust att rita hade mycket tidigt skaffat honom inträde vid en akademi och sedan hade han dels blifvit understödd och dels dragit sig fram sjelf. Han var smålänning och var affärsman. Fick också lida mycken smälek därför under läroåren.

I utlandet hade han sedan mött stor framgång, fått en medalj för sin första taffla på parisersalongen och skulle snart, antog man, komma i ropet der ute, ehuru den stora succén ännu lät vänta på sig.

Han var nu hemma och hälsade på för första gången efter sin framgång. Bland gamla bekanta från pojkåren väcktes hans barnsliga lynne upp på nytt, han blef uppriktig och talade fritt om

sina arbeten och om hvad han hoppades. Han hade berättat om sin medalj och om sina fina bekant- skaper från Paris. Sedan, när kvällen led, blef han mindre hög och det gamla originella pojk- sinnet stack fram. Då fann han, att det mesta han målat var skröp, då skämtade han om altar- taflorna, han fabricerat för femhundra kronor, när han gick på akademien, och om hur han fått lirka med ett par rika idioter för att få måla de- ras porträtt. Man måste vara om sig.

Nu skulle han resa ut igen. Och måla något riktigt styft för nästa salong, något som folket skulle vara *tvungna* att se på, så bra skulle det bli.

Jacques hörde honom tala om konstnärens ställ- ning i Paris. Och för att nå denna ställning be- höfdes ingen fantasi och föga snille, ej en glimt af den der himlasändningen, som man förr bråkade så mycket om. Det behöfdes flit och smak och tur att kunna hitta på något nytt, något som öfver- raskar. För öfrigt måla modell, fotografera mo- dellerna i den ställning man ville ha dem och ko- piera fotografien — mot en grå vägg eller ännu hellre mot luft, i den moderna gråvioletta dagern.

Bredvid honom satt löjtnanten, en oförarglig och hygglig ung man, som talade om nöjen, om

ordensbalerna, om roliga sommarkommenderingar och tillställningar ute på landet och om att bli bjuden af staten på utländska resor.

Efter honom de båda kontoristerna, med goda inkomster, kännande sin öfverlägsenhet, der de sutto i engelska drägter med styfva skjortkragar och spetsiga skor. De liksom löjtnanten lefde med, men deras lif var strängt upptaget, vid pulpeten, räknande, skrifvande, jägtande i affärer, stora och små, för egen och annans räkning, med nya idéer ständigt i hufvudet. Aldrig lediga att äta middag före sex, men sedan njutande af lifvet för full maskin.

Men ingen af dem hade ju egentligen något mål för sitt lif. Jo visst, det stora målet att samla pengar. Det hägrade för dem tidigt, redan då, när deras känslor borde brunnit, svämrat öfver, förledt dem till dårskaper, — hellre det än aldrig vara ung. »Kallblödiga vertebrerade djur!» mumlade Jacques och tillstod i minuten derefter att han dock *hade* skäl att afundas dem. De voro åtminstone något och hade något. De lefde åtminstone för sin egen skull, gjorde sitt lif behagligt och voro nöjda, mycket nöjda med sina egna personer.

Men han sjelf då? Ett ständigt vacklande, ständigt ovisshet och oro, — bara luftsloft. Aldrig något resultat, hvarken för verlden — det gjorde då också mindre — eller för det egna medvetandet. Dugde han då till ingenting?

Om han blott kunde vara glad!

Från angränsande rum hördes pianoklink, tal och skraft. Fruntimmersröster också. Kvinnans skål! Hör så de skräna! Kvinnans? Ja visst, hushållsbokens författarinna — eller två glödande läppar, skapade för champagne och kyssar — eller en mjuk barm att hvila ett trött, utarbetadt hufvud mot — —

På andra sidan voro endast ungherrar, någon literär förening, och rösterna ljödo så unga och starka. Det blef aldeles tyst. Någon började ett tal. Jacques lyssnade, och medan hans kamraters samtal blef allt lifligare, trängde till honom lösryckta strofer af hvad talaren sade.

Denne hade åtskilligt att säga om sången, om studentens lyckliga dagar. Han eldade upp sig och blef så högljudd, att Jacques hörde hvart ord:

»Ha inte våra fäder slutit förbund tillräckligt, tömt bälar och eldats af ord? Men hvar fins resultatet? Hos oss kanske? Tvädrägens tid var

förbi redan för åtskilliga decennier sedan, och ändå tyckes det, som om den först nu vore kommen, stridens tid och handlingens. Om kull med bälarna, ned med standaren, som tåga lättjefullt omkring i festprocessioner! Ned och drag lasset, dagdrifvare, eller fordra ingen aktning. Har du en lifvande sång att muntra oss med, så skall du ha tack, men det är inte nog med visañ, du skall hjälpa till att dra också, eljes höra vi inte på dig. Hvad pratar du om lifvets skönhet? Tror du inte den fins i arbetet? Och poesien, uppenbar den sig endast, när man drönar på en stoppad soffa och drömmar om Muhammeds houri eller om människans förlorade paradys? Talar du om tidens förfall, du, som ser ut genom ditt fönster på folket, som krälar der nere? Du har drömt så stort, så ungt derom. Din dröm kunde oskäras, om du komme dit ned och finge se det på nära håll, så som människorna blifvit skapade, helt jordiska män och dito kvinnor, alls inte som de borde vara. Du kan gråta öfver dem och vara glad öfver din upphöjda plats. Eller ligg hemma och misströsta och säg dig sjelf, att hela världen smittas ned af dessa otvättade hopar, att de i sitt blinda vanvett rifva upp allt, spränga

sin jord eller vända dess bana, så att solen drar sig undan, småningom, och lemnar jorden åt sitt öde, att kallna, slockna, dö.

Men stäng dina fönsterluckor, svärmare, så vida du ej svärmat nog. Allt skall ha sin tid — och nu behöfvas starka armar och friska lungor att sjunga folket upp ur sömnen och de tvifvelsjuke upp ur missmodet. Intet baner, ty skyltar bedraga, ingen strid för ära, ideal och tomma ljud. Men verktyg på axeln, mod i hågen och eld i hjertat, blod i ådrorna och blicken framåt med hopp och kraft, kraft som aldrig sviker. Spräng igenom bergen, hellre än att bygga Babels torn mot himlen, ty der uppe tar luften slut och der kunna vi ej lefva — utan tvärs igenom berget att se hvad der finnes på andra sidan! Till slut nå vi dit, till slut lyckas det omöjliga.»

Talet var slut. Man klappade händerna der inne och unga röster jublade, ropade bravo, och man hörde, hur de hissade talaren.

Jacques kände sig hågad att ropa in till dem: »Visa hvad du duger till i stället för att skräna.»

Men han hade inte hjerta att störa de ungas glada förtröstan. De vakna tids nog, mumlade han. Och för öfrigt, sådan hade han sjelf varit.

Det var ju också ungdom, han hade omkring sig nu. Alla kamraterna voro ju unga.

Herrarna kring kaffebordet kände sig nöjda med sin värld, der de vräkte sig i soffor och emmor med små ögon och cigarrerna pekande uppåt. Kontoristerna och löjtnanten talade förtroligt om sällskapslif i Stockholm, Kajsa fann allting roligt och smågnolade:

»verlden går hela dan på sned

och jag gör, ta mig fan, så med . . .»

och Sten talade om en teaterpjäs, som han ämnade skriva, talade om dess syfte, om hvar han funnit sina modeller och hur de sågo ut.

»Du skall skriva festliga historier», ropade en af kamraterna. »Hvem bryr sig om att köpa edra ledsamma påhitt?»

Tidigt på morgonen bröt man upp. Fröken läste upp porten för herrarna. Ett par af dem voro mycket efterhängsna ute i förstugan, men hon blef af med dem till slut och så skildes de åt.

Kajsa hörde till dem, som gingo hem, men han gick i stora krokar och småsjöng för sig själf en fosterländsk strof. Han träffade på en ute-stängd katt, började ringa på porten i närmaste hus och satte sig sedan på trottoarkanten med

katten i knäet. Bevisade för en poliskonstapel, som dök upp, hur hårdt det vore att lemna det arma kräket ute midt i natten, tog af sig sin hatt och bugade djupt af aktning, då polisen sade en kvickhet, lydde efter en lång diskurs hans vänliga råd att gå hem och lägga sig, fann Stockholm öfverdådigt treffligt, vistelsen hemma ytterst välgörande för lynnet och sof snart den rättfärdiges sömn, lugn för sin framtid.

Om han drömde, så var det lugna drömmar, alls ej hetsande. Antingen — och det var det troliga — skulle han bli en ryktbar konstnär, få ordnar, medaljer och guld. Hans atelier skulle vara en samlingsplats för allt »distingueradt» i andens verld. Hvarje steg han tog skulle stå omtaladt i tidningarna, han skulle vara eftersökt i de högsta kretsar och ha det bra på alla vis. I värsta fall kunde han bli ett misskändt snille, som har rätt att svänga ironiens gissel öfver alla, som afundats honom och hindrat hans framgång. Eller också en stillsam medborgare, som målar små taflor och lefver nöjd hemma i Stockholm, dricker sin toddy och har sin magsyra.

Sten marscherade hem raka vägen, med händerna i fickan. Han tänkte på en historia, som

löjtnanten berättat och som han beslöt att teckna upp och lägga till sin nästa samling. En sådan typ som Kajsa borde göra sig godt i en novell.

Jacques, nej, den typen dugde inte längre. Vi vilja ha kraftiga naturer, äfven om de ej äro så principfasta. Vi ha ledsnat vid den blaserade, lefnadströtte unge mannen, vi vilja nu ha tidens sträfvan framåt i mensklig gestalt.

Han var tidigt på benen följande morgon, tog en kall öfversköljning, gick sin morgontur utåt Djurgården och satte sig sedan att arbeta.

Jacques gick länge omkring i natten. Först tänkte han på de andra och på deras framtid. Löjtnanten var en fet kapten med något lugnt blyrke eller också gift med en förmögen flicka och utan något yrke alls — kontoristerna penningstarka grosshandlare — Kajsa en ryktbar samtida, som kommer hem och äter festmiddagar ibland — och Sten . . . ja, han hade framtiden för sig och han hade denna kraft, som gör framgång.

Så tänkte han på sig sjelf, höll en riktig monolog för sig sjelf, — det hände någon gång, när han varit ute och festat. Han trodde sig vara något för mera än kamraterna, ty de sökte sin utkomst

och intet annat, medan han sjelf inte ens visste, hvad han sökte. De voro tidens barn, som hade klart för sig, att svärmandet för höga, ovissa mål för intet enda steg framåt. De hade alle samman tagit lifvet från den praktiska sidan — icke minst Kajsa, trots hans pojkaktiga *laissez-aller*. De sökte oberoende för att sedan kunna göra hvad de ville, för att få njuta af sitt lif eller förakta sin tid bäst de behagade, eller som Sten för att kunna säga rent ut hvad det var hans pligt att säga högt och oförfäradt, upplysa tiden och beherska den.

Och sjelf hade han ingen rätt att döma de andra, att se ned på dem. Låt vara att de satte sitt jag i främsta rummet, — det låg dock lika mycken egoism under hans eget famlande. Nej, han beslöt att taga vara på sin tid, äfven han, att arbeta för dagspenning och låta fem vara jämt — tills vidare. Då kunde han åtminstone komma litet framåt, om än ej så högt som de, hvilka komma fram utan arbete.

»Skuggspel!» mumlade han. »Ett skuggspel alltsammans.»





På ett hotell i en tysk stad möttes en dag två ynglingar, så högättade, att ingendera hade något tillnamn.

Hotellet var stort och elegant. Dess rikt prydda fasad låg utåt ett litet torg. Höga gråa hus omkring, i midten en blomsteranläggning och midt bland blommorna en staty af Bismarck. Jernmannen stod och såg bister ut med rynkade ögonbryn och handen knuten med ett fast tag om sabelfästet.

Torget var rensopadt och vattnadt. Allting pyntadt och ordentligt. Soldater marscherade förbi.

Från en balkong i första våningen sågo de båda prinsarne ned öfver staden. Bakom dem höllo sig ett par uppvaktande äldre herrar och inne i salen skymtade lakejer i mycket gammalmodiga livréer.

De voro tjenare till den ena prinsen. Han var af en gammal slägt, som alla länders skolegossar läste om i sina historieböcker. Nu var familjen landsflyktig och hade länge irrat omkring hemlös. Men att uppgifva makten öfver det folk, som fäderna beherskat, det föll ej ättlingarna in. Oupphörliga stämplingar mot freden sysset satte dem, de hade utliggare öfver allt i landet och deras heliga sak gick framåt i tysthet, framåt på mingångar, som ideligen gräfdes under det statsskick, som ej var bygd med guds nåde och som förr eller senare *skulle* falla, då det ej uppehölls af en hand, stark genom sin rätt.

Den andre unge mannen är på resa för att fullborda sin uppfostran. Han tillhör ett regerande furstehus, som bor i lugn bland sitt folk, har dess förtroende och dess aktning.

Han känner sitt öde, den unge fursten: att vara med öfver allt som ett slags skylt, beskådas af folkhoparna och beundras af damer, unga och gamla, taga del i allt som den främste, som hedersgäst vid festligheter och hedersledamot i lärda sällskap — men ändå vara utestängd. Ha svårare än andra att lefva för något annat än det egna jaget, för sina nöjen och små studier, men

lättare än andra att nöjas med sin bestämmelse, med sitt lif högt öfver de andras.

Han ser god och intelligent ut. Det fins ej spår af öfversitteri hos honom. Han är van att vördas af gammal och ung och han upptar hyllningen som något alldeles sjelfklart.

Den andre ynglingen är mörk, med ett magert, energiskt ansigte och en beslöjad blick, som skådar in i det fördolda, mot missionen, som han är redo att fylla för ättens ära och landets lycka.

De se ned öfver torget, öfver Bismarck, som lugn står der stödd på sabeln, öfver staden, slutande ned mot en väldig flod med vinberg på andra stranden långt borta.

Och de samtala om resor, om olika länder och främmande städer.

Suiten, idel dekorerade herrar, är ifrigt sysselsatt med en stor nyhet, som äfven upptar hans höghets tankar, fastän han talar om annat.

Viktiga politiska förvecklingar äro att vänta. Tronföljaren i ett land, hvares konungahus är befryndadt med hans höghets ätt, har just aflidit. Det var en ung man utan några framstående egenskaper, samlare af porslin och älskare af sällsynta böcker. Hans rike är emellertid lemnadt vind för

våg, och Europas stora politiska tidningar börja redan att diskutera, hvilken af stormakterna som bör taga det öfvergifna landet och rädda det.

Intrigerna sättas genast i gång. Här är något för den landsflyktige att göra. Man räknar efter hans släktskap med den aflidne och finner, att han har obestridlig rätt till den lediga tronen och att det är hans pligt att bana sig väg dit. Ty sådan den politiska ställningen är, synes landet eljes gå sin säkra undergång till mötes.

Litet orolig tyckes fursten vara, der han sitter på balkongen. Och hans blickar stanna ibland vid jernmannen, som står der nere, lugn på sin tillkämpade plats, med rynkade ögonbryn och handen knuten om sabelfästet.





Fvalmigt är det och lugnt, så lugnt som det är, när ett oväder skall bryta ut.

Himlen är onaturligt praktfull, skimrande lik eld, som lyser genom brokigt glas. Molnen trängas i stora hopar, tryckta intill hvarandra, af en gulaktig svafvelfärg och med skära, rifna fransar i kanterna. Det bildar sig en väldig strutformig massa af skyar, och ju längre det lider samla de sitt innehåll i en blygrå säck, som hänger tung ned öfver ängen.

Landskapet inunder är skunt och fattigt, öfverdraget af en enda kallt grågrön färg. Skymningen leker titt-ut mellan snären, spinner sitt nät från träd till träd i skogen, täcker öfver allt, som vill lysa ut ur massan, vågar sig derefter fram om brynet, öfver gångstigen, öfver vägarna, öfver sjön, ned på ängen, smygande sig utefter dikeskanterna.

Och det blir hastigt mörkt.

Skördefolket rafsar i hop hvad de kunna och så försvinna de från fältet. Ett ofantligt hölass är kvar der nere. Det drar sig fram borta på vägen, långsamt och tyst, liknande en jättestor igelkott, som är ute på aftonpromenad.

En ljum men fuktig pust kommer som förebud nedfarande från bergen. Grodorna på den torra vägen ana oråd, taga förtviflade skutt åt gräskanten till, och när de nått den och känna sig säkra, marschera de med långa, makliga steg in mellan tufvorna, dragande bakbenen efter sig.

Då är den öfverfull, den tunga säcken ofvan trädtopparna. Himlens färgspel mattnar med ens af till bara stålblått. Björkarna ruska på sig och bladen vända afvigsidan uppåt. Och så falla tunga plumsande droppar ned, först ett par på försök, sedan flera, allt flera. Och derpå går säcken sönder och vattnet kommer nedösande i strömmar, skuggar himmel och skog med långa sneda linier, smattrar ned, så dammet ryker som moln, bleker ut grönskan, så att den blir ljus, spenatfärgad, forsar i floder ned för vägar och backar, piskar dammet ur vassen och slår sönder sjöns spegel, så att skärfvorna hoppa högt i vädret.

Den lilla bergssjön plägar sofva så lugnt under

sitt mjuka täcke af gul andmat. Vassen håller vakt omkring. Och bakom vassen skogens nattsvarta djup mellan granarna. Och branta berg med mossa på, urblekt och torr.

Helt nära sjön är vikingaborgen, ett gammalt kummel, och grottan, som alls inte är någon grotta utan en liten fördjupning i berget, der en gammal stenbänk står under tak.

Der hade hon blifvit innestängd af skuren. Stod nu och såg nedåt sjön, medan tankarna flögo till den, dit de plägade flyga. Ibland tog hon fram ett bref och såg på det eller läste en rad, och då brunno hennes kinder och ögat log — och det var så svårt att vara stilla och så svårt att vara tyst.

Ty hon kände sig så lätt som ville hon flyga högt öfver skog och berg och sjö — och sjunga, jubla, så att alla hjertan skulle klappa varmare än förr.

Hon såg hur allting glänste och glittrade i regnet, hur himlen var mörk som ett brandsegel och blixtarne lyste som långa hvitblå ormar, ibland som flammor af eld men oftast i små lekande zigzaglinier. Och bergssjön mörk, djup, drömmande.

Hon stödde armen mot det kyliga berget och lade pannan mot sin arm. »Är det verkligen sant?» frågade hon sig sjelf. Allt hade blifvit så annorlunda. Det var som om hon vuxit. Var det hon som blifvit en annan eller var det hennes syn som förändrats? Men allt, som förr uppfyllt hennes lif, hade nu sjunkit tillbaka — lemnat rum.

Icke mera denna ständiga ensamhet, dessa ovissa drömmar, detta hvilande i minnen, som vore hon gammal. Ej heller den vanliga missionen till sig sjelf — fast hon burit sig dumt och stygt åt många gånger och så gerna ville vara helt annorlunda än hon var! — Icke mera dessa skygga tankar, som ej vågade ha ett mål.

Men ett mål hade de ändå haft.

Hon började att skratta ystert, der hon stod.

Hon nästan fruktade för tanken. Ord skulle kanske skrämma bort allt samman. Och det kan ju heller ej sägas! Detta, som hon burit så länge, länge inom sig, som slutits så omsorgsfullt inne, som grodde, svälde, darrade, längtade i hennes bröst. Detta osäkra, som ändå är så visst, detta, som man trår efter, men fruktar ändå, detta, som ännu ingen fått ord för . . .

Men som fylde henne med en så fast för-

tröstan, en sådan styrka, sådant lugn och sådan tacksamhet.

Hon ville bort, upp på bergen, derifrån himlen var stor, in i skogen, der rået nöp efter hennes klädning i snåren. Hon ville . . . Ah, hon visste inte . . .

Annat än att det var herligt att lefva.

Och så vackert allting! Så roligt att vakna om morgonen — tidigt — då var det allt samman för henne som något alldeles nytt, då sjöngo fåglarna af full hals i träden. Hon slog upp fönstret och solljuset böljade in i rummet — och det *var* sant, riktigt, riktigt sanning! Så herligt att lefva, att arbeta i glädje och lycka, att lära sig hjälpa andra och vara nyttig — och bli bättre än man varit, bli så god som den borde vara, som *han* höll af.

Och småle vid den tysta tanken. Och ana och drömma och dikta och vara ung och lycklig.

Regnet hade gått öfver. Mellan molnens trasor tittade en klarblå strimma fram.

Och det blef en stilla afton efter åskregnet. Gräs och blad glittrade, det blänkte af nytvättade kvistar och grenar, allt dam borta, marken plöjd

af strömmar, som brusat fram, der minsta sluttning fans, och lemnat efter sig strån och barr. Trädens rötter smyga sig i gräset som svarta, sura ormar, och ju knaggligare backarna varit, dess förr bli de torra igen efter skuren.

Hon sjöng en enkel, frisk visa, der hon gick långsamt hemåt i aftonsolen. Allt spirade ute i naturen, jäste varmt, kraftigt, renadt. Och det spirade äfven i hennes bröst, men ej så feberaktigt som nyss utan varmare med frid och lugn, så att hon ville gråta, fast hon var så innerligt lycklig.

Kring henne dansa myggen och småfåglarna sitta krya och torka sig, och skatan storskrattar åt ängsknarren, som snattrar, vresig öfver att gräset blifvit vått.

Skogssjön är hel igen, som hade den aldrig varit sönderslagen. Himlens praktfärger ha regnat ned i vassen och fastnat på bergets mossor.

Bakom ligger djupa skogen, som ej har något slüt. En lysmask tänder sin lilla blå lykta i gräset. En sakta hvissling höres, en skogsfågels röst, sökande, lockande. En lokomotivsignal i fjärran. Och sakta ljud, som ingen kan säga hvad det är, skogens egen röst ur natten mellan furorna.

Der inne står mörkret tveksamt och ser ut
öfver ängen. Men allt är så friskt och rent, det
doftar så rusande starkt af hälsa och lif, och allt
glittrar och blänker och ler muntert och raskt.
Och därför stannar mörkret under furornas tak
och vågar sig ej längre fram.

I Uppe på himlen sitter nymånen, skarp som
en svärds klinga utan att lysa. Och der seglar en
ensam sky i rosenfärg.





Kammarjunkaren har just slutat sitt vanliga lilla tal för värdfolket, för den gästfrie värdens, typen för en riddersman, och den älskvärda värdinnan, typen för en kvinna.

Middagen är nära sitt slut. Gästerna äro ej många, men konversationen är liflig och man talar öfverseende och godmodigt, som skick och sed är vid en god middag.

Utom den gamle herrn med svärdsorden och dannebrogen på frackuppslaget, ty han är ond, så der öfverlägset harmsen, som man blir, då man bemöter halsstarriga dumheter. Den gamle hvithårige mannen med sina tvärt afklipta polisonger är en gengångare från Karl Johans dagar. Han talar om rabulister, om skrikhalsar och skojure, och han är rödrasande på norrmännen och Norge, ett land som för öfrigt inte är värdt en skilling, och som »vi» gerna kunde vara af med.

»Ja», instämmer en fet herre med påsiga kinder och hängande underläpp, »jag är glad att inte vara norrman, men det är i sanning inte mindre ynkligt att vara svensk i dessa tider.»

»Men min käraste broder», invänder en rödlätt herre med tunt men långt hår och nordstjernans band. Han säger några klingande ord om fosterlandet och om ärorika minnen, men de andra herrarna höra inte på honom, ty värden har yttrat något om andra kammarn och nu går det löst på landtmannapartiet.

Damerna tala om sista bazaren. Så förtjusande! Om hvad grefvinnan A. hade på sig, hvad friherrinnan B:s spetsar kostade, hvad hvar och en af de kungliga köpte, och om att det var 50 öres entrée, medan hennes kunglig höghet var der — men sedan hon aflägsnat sig, kostade det bara 25 öre.

»Nej, min hedersbror», hördes den gamle herrn ropa, och nu var han *riktigt* ond, »det går dock för långt: att jämföra *mig* med en, som lefver af sitt arbete!»

Den fete med de hängande kinderna åt öst och pratade fortfarande: »Ja, tysk eller engelsman eller hvad som helst hellre än svensk.»

»... sedan man inrättade universitetet i Kristiania och lät ungdomen uppfostras inom landet...»
hördes världens röst genom det allmänna sorlet.

»Ja, hvarför skulle de dumma svenskarna inlåta sig med det sällskapet? Högstsalig kungen i all ära, men vid vissa tillfällen var han något för beskedlig.»

Man reste sig från bordet, men herrarna voro nu med lif och lust inne i sitt samspråk och från rökrummet hördes deras röster genom hela våningen. De talade om, hvilken klyftig man Bismarck var, han som sade de så kallade framstegsmännen midt upp i synen, att det endast var hersklystnad, som dref dem till liberalism. Och han kan naturligtvis inte tåla, att något parti vill dra makten till sig. Talade om folkskolor. Det är godt och väl att lära barnen läsa, men man måste hålla måttan och akta sig för att öfverskrida en viss gräns. Nu lär, man dem skrifva också och hvad blir följderna? Jo, att hvem som helst kan skrifva falska reverser, och det göra de också. Talade mycket politik. Om hvad ryske kejsaren tar och hvad England tar och hvad Tyskland tar.

Den rödlätte mannen med det långa håret, som förgäfves sökt få in några ord om fosterlandet,

hade dragit sig ifrån herrarna — han tälde inte tobaksrök — och satt nu samspråkande med ett par unga damer, upphettade efter middagen men eljes intressant bleka och dömda den ena till Ronneby, den andra till Rivièran för blodbrist och allmän svaghet.

Den ena började genast att tala om den sista boknyheten, naturligtvis en bok från Gyldendalske bokhandeln.

Hon tyckte mycket om den, och det skulle vara så roligt att höra professorns åsigt.

Den andra damen gaf henne en blick, som upplyste om, att hon var en äkta landtlolla, efter hon kunde fråga något dylikt.

»Författaren har säkert rätt», inföll hon, »i ett och annat, och der ä' många träffande skildringar i boken. Naturskildringarna till exempel . . .»

»Men det slår alls inte in på svenska förhållanden», afbröt en liten fetlagd herre, som kommit till.

»Nej, det var just det, jag ämnade säga, det är inte alls så hos oss.»

»Men min bror har sagt», började landtlollan, men tystnade genast, ty hon hade ett medvetande om att hon dummat sig nyss.

Och nu var det herrn med nordstjernan som började tala, saktligt så att hans ord knappast hördes men med klangfull röst, van att bli hörd, och vibrerande af känsla.

Om hvilken vrång bild dessa realister och pessimister gjorde af guds herliga verld, om huru skef deras blick var, om hur de sågo svart, der det *var* hvitt som snö, om hur de sökte upp all smuts och bredde framför oss, der de rota i dyn med blicken sänkt nedåt, fastän menniskan är född att se uppåt, fast hon fått gåfvan att tänka just för att kunna tänka på det som öfvan är. Fins det inte så mycket skönt och ädelt och godt att glädja sig åt? Men det är inte modernt att skildra det upplyftande, det harmoniska, det sanna. Det är så sjelfständigt bevars att påstå att två gånger två är fem — och så är det *nytt* — och mera behöfs inte för att hopen skall hurra och betala. Jag vill nu inte tala om dessa öfvermagar, som blindt gläfsa mot allt rent och högt, ej heller om dessa kvinliga författarinnor, som ifra för att hustrun skall vara herre i huset och ha rättighet till allt, i synnerhet till att trampa kvinligheten under fötterna.

Och för dessa visar kritik och publik en feg

undfallenhet, en ömklig kurtis! För dessa, som oupphörligt smäda sitt folk, håna sitt eget fosterland och smutskasta dess stora minnen, dess ärorika forntid. Och hur de beundra hvarandra och berömma dem, som hysa deras egna åsigter! Är inte *det* betecknande nog för dem alle samman? Som blott vilja utså oro och tvädrägt, som öppet predika mot religion, äktenskap, moral, och ha skymford och hån och spott för en hvar, som vågar gå sin egen väg . . .

Ena fröken — landtlollan — såg riktigt förskräckt ut öfver hvad hon fick höra. Men den andra smålog bakom sin solfjäder, ty hon kände igen hvarje ord och hon hade hört dem många gånger. Hon kände mannens krossande förakt för allt, hvad venster hette, och hon hade också hört huru han kunde berömma dem, som delade hans och alla rättänkande medborgares åsigter.

Nu teg han och tog sig för bröstet. Han hade så svårt att andas, då han talat.

Bakom stod den lille herrn, som nyss bevisat, att inga af de missförhållanden, som realisterna påpekat, ha sin motsvarighet inom vårt samhälle.

Han var en framtidsman, han om någon. Han hade tagit kansliexamen och var ämne till en stor

skald. Prisbelönt var han redan och uppbar ett af de få anslag åt vittra författare af utmärkt förtjenst, som svenska staten gifver; försigtigtvis ej genom riksdagen utan genom svenska akademien. Han hade skrivit en tragedi om Karl den tolfte — hjeltekonungens lif ämnade han skildra i tolf tragedier — som visserligen blifvit refuserad vid teatrarna och af alla förläggare, men som dock vunnit pris, i synnerhet för sin utmärkta dialog, som allt igenom gick på melodien till »O Vermland, du sköna».

Han var alltså en skald, som hade framtiden för sig. Hans arbeten voro sedligt rena och fosterlandsälskande samt kunde med trygghet sättas i den uppväxande ungdomens händer. Och dertill var han förmögen, så han behöfde icke tjuta med ulfvarna för brödfödans skull.

Det var han som nu framsade slutrepliken:

»Lyckligtvis fins det ännu rättänkande män, som våga föra idealets och sanningens talan och försvara gamla Sverige mot dess mest hatfulla fiender.»

Damerna gäspade i smyg. Den som nyss blifvit så förvånad öfver hvad hon fått höra, kom att tänka på en prest, som hon varit förälskad i,

då hon gick och läste. Hans röst påminde mycket om professors. Den andra, hon som smålett, gömde sitt ansigte i sin bukett och gnolade Künstlerleben — så tyst, så tyst, ohörbart.

Men inifrån herrarnas rum hördes fortfarande deras högröstade tal om »rabulister», »skojare» och »fördömda kanaljer» — och om hur de sjelfva blygdes öfver att vara svenskar.





»In stol, ganyemed!»

»Hvar vill grosshandlaren sitta?»

»Bredvid min fästmö naturligtvis. — Dum-
bom, närmare! Närmare sa jag — så nära som
möjligt.»

Han satte sig så nära henne som möjligt, och
hon skrattade hjertligt åt hans originella sätt.

Då de ej sutto vid något af småborden på
badhusverandan, så träffades de unga tu aldeles
säkert i »lyckans allé», fästmön hängande vid fäst-
mannens arm.

Hon hade alltid varit så skygg. Man såg
henne sällan annat än i moderns eller systrarnas
sällskap och då irrade hennes blickar omkring med
en barnsligt spörjande nyfikenhet och gledofta
skyggt förbi det hon såg på.

Men nu hade den spåda rankan fått ett kraftigt
stöd. Nu då hon gick vid sin ståtliga fästmans
sida och med båda sina små händer höll fast om

hans arm, hade hennes gestalt liksom vuxit ut. Nu bar hon hufvudet högt och blicken såg frimodigt och öppet ut på verlden och människorna, såg trohjertadt och tillitsfullt upp till honom, åt hvilken hon skänkt bort sig sjelf, — till honom, som hon drömde om, då hon småleende vaknade ur sin sömn, — som hon längtade efter, då hon räknade timmarna mellan hvar gång hon fick se honom, — och som hon blygt förtrodde hvarje tanke, barnsliga dumma tankar, som han måste ha öfverseende med, han som blifvit hennes gud.

Visserligen var det en och annan som ryckte på axlarna, då de unga tu vändt ryggen till. Nog visste hela verlden att det var flickans rikedom, som lockat grosshandlaren till att fria, och nog hade fruarna åtskilligt att hviska om fästmannen. Men hvad skulle det tjena till att säga något åt den blinda flickan, som ingenting ville se? Någon hade en gång gjort en liten häntydning åt det hållet. Men då hade flickan med blossande kinder och med en kraft, som ingen väntat af det försagda barnet, förklarar, att hvad man än sade om hennes fästman, så skulle hon aldrig tro ett ord deraf — aldrig! Och sedan hon sagt detta, steg hon upp och gick sin väg, blek af harm

öfver människornas dålighet och deras lust att förtala.

Fästmannen hade för öfrigt inga hemligheter för henne. Han hade en gång helt förtroendefullt antydt på att han hade ett förflutet, men då hade hon genast hejdat honom och sagt att hon förstod hans känslor nu och att hon trodde helt och fullt på honom.

Det var inte utan att han skämdes en smula, när hon såg upp till honom eller hängifvet förtrodde honom sina rena tankar. Men han tröstade sig med att han aldrig lefvat värre än det stora aktningvärda flertalet gjort och göra, att han ej hade någon kvinnas olycka på sitt samvete, — han hade lefvat undan litet förstås — kunde visserligen ha ett och annat ogjordt... Men de, som före äktenskapet gått igenom skärselden, pläga ju bli de bästa äkta männen. Det är litet ruskigt att tänka på det, — men hvem kan hjälpa det, när det nu en gång *är* så tillståndt här i världen.

För tillfället satt grosshandlaren med ett par »bröder» på kaféets veranda. Han hade bjudit de nyanlända vännerna på en stark frukost.

Rökhvirflarna dansade i luften, konjaken var af prima slag, herrarnas ansigten hade hög färg

och skratten voro högljudda. Och det föll sig helt naturligt att man kom att dra fram åtskilliga gemensamma minnen, gamla stockholmsäfventyr, små nattliga supéer...

»Nu är han bergad, bror grossis! Skål på det!»

Men bror grossis kunde ändå inte låta bli att småle åt minnena — hvarför skulle han inte få göra det? — och att belåtet stryka sina långa mustascher.

Hela dagen var nu tillspilogifven, men det betydde ingenting, man var ju vid en badort.

Då herrarna brutit upp, så mötte de brodern grossisens lilla fästmö i »lyckans allé». Den näpna ungen blef blossande röd ända ned på halsen, — hon rodnade alltid, när hon oförmodadt råkade sin fästman.

»Hon har nog suttit och väntat på mig, det lilla trollet», sade han på sitt rättframt muntra sätt och nöp henne i kinden. »Du har väl inte haft ledsamt heller? Se glad ut, ungen, här har du mig nu.»

Hon hade tagit hans arm, och han började genast att yttra något om deras bröllop, som skulle stå på hösten, och om våningen, han hyrt. Hon såg hängifvet upp till honom, förtjust öfver allt

hvad han föreslog, och ibland för utan orsak en flammande rodnad öfver hennes kinder.

»Äh, hvad gör det, om de skulle höra något? Du är så barnslig, min lilla ängel, — hur skall det gå, när en sådan grofhuggare som jag får hand om dig?»

Och blickande öfver hennes axel till vännerna frågade han muntert:

»Tycker ni inte det är synd om henne, hvad?»

Det var en sådan fråga som inte fordrade något svar. Bröderna smålogo blott, medan fästmannen tryckte sin lilla unges arm intill sig.

Hvarpå de förlofvade fortsatte sin väg framåt i lyckans allé.





skogen stå furorna höga med mossa på stammen och sakta sus ibland grenarna. Ljungen blommar nedanför och småbarn komma dit för att plocka blåbär i sina korgar och förtjena en slant till mor.

Barfota gå de framåt stigen med ljusblå ögon under linluggen.

Der kräla tusen myror på stigen. Inte bry sig barnen om dem. De märka ej ens att deras fötter trampa ned många af de krälände.

Småttingarnas röster höras prata och skratta inne bland snären. Och de myror, som haft tur och lefva än, de fortsätta ifrigt, brådiskande och utan ro att släpa sina strån, fortsätta sitt tålige arbete för framtiden utan att det minsta bekymra sig om de krossade.

»Är den odrägliga käringen här igen?» utbrast herrn i huset.

»Det är så synd om stackarn», hviskade hans fru urskuldande.

Gamla fröken Julie höll på med sin toalett ute i tamburen. Hon hade sin hårklädsel inlagd i en näsduk, hade mycket att bestyra i sin väldiga skinnväska, pyntade sig länge framför spegeln och gjorde sedan sin entré, klädd i en gammal sliten sidenklädning, som hängde omkring henne i en massa veck. Sin dörmyckel bar hon ständigt på pekfingret, alltid rädd att tappa den.

Hon kom som vanligt en timme efter middagen och började då med: »Jag har *verkligen* inte fått nå'n middag än».

Det blef bestyr i huset. Frun var van vid detta, men i köket brummades det.

Så dukades det upp för fröken Julie och hon fann sig ganska godt.

»Det är märkvärdigt», sade hon, »att man aldrig på morgonen vet, hvar man kan hamna innan kvällen.»

Sedan satte hon sig ned i en soffä och satt der hela aftonen, pratande om läkare — odugliga alle samman — och om krämporna, som alldeles säkert skulle ta lifvet af henne till slut. Sedan hjälptes hon upp till kvällsbordet, gjorde derefter sin lång-

samma påklädsel, fick jungfrun att följa sig och började att segla utför trappan, ombedd — af herrn i huset — att komma igen, när det led åt sommaren eller också fram på hösten, om hon någon gång hade sina vägar ditåt.

»Den der människan tråkar då i hjäl en», brummade värden, när man ändtligen blifvit af med henne. Och så hon tränger sig på folk sedan! De hade ingenting att skaffa med henne, rakt ingenting, ville bara vara i fred!

Herrns goda lynne var förstördt för aftonen. Han gick upp på sällskapet för att få sig ett parti och bli människa igen.

Fröken Julie hade långt hem, upp för knaggliga svåra backar, bort till ett grånadt gammalt hus med en mörk portgång och branta trappor. Der hade hon ett litet trångt rum, fylt af möbler. Der väntade Tusse på henne, en vresig pudel med sliten pels, »fattighusfärgad», som hon plägade säga. Stackarn hade varit innestängd hela dagen.

Der lefde fröken Julie, sjuklig, nyckfull, löjlig och kinkig att ha att göra med. Hon städade i sitt rum om förmiddagarna och lade patience om eftermiddagarna eller gick på besök till sina många vänner.

Hennes historia är snart berättad. Det var ej ens någon historia.

Hon var en verklig adelsfröken, hade tidigt förlorat sina föräldrar och stod ensam i världen utan ett öre. Få anhöriga hade hon, och ingenting kunde hon.

Hon fick komma i huset hos en nackstyf nåd, en slägting på långt håll, som kallade henne för »hon» och der Julie inte hade så roliga dagar. Sydde och väfde mest och gick frun och hushållerskan till handa.

En gång yppade sig för henne ett tillfälle att få komma derifrån. Någon hade bjudit henne ett slags kontorsplats.

Men »hennes nåd» nekade helt tvärt. En fröken sitta på ett kontor, der hvilka slags människor som helst gingo ut och in! Vilde Julie verkligen förnedra sig och sitt namn derhän, så skulle *hon* åtminstone veta att hindra henne från att utsätta sig för en dylik skandal.

Och Julie stannade i nådens hus. Hon hade blifvit van att foga sig.

Hennes ungdom förgick, utan att hon någonsin varit ung. Hon lefde ensam i många år och flyttade sedan till Stockholm efter aftal med ett

par gamla slägtingar, som inackorderade sig hos henne. *Det* kunde passa för en fröken.

Så blef hon gammal och ensam. Alla dogo ifrån henne. Hon blef ett vresigt och löjligt gammalt oting, som dugde till intet och aldrig uträttat något i lifvet, därför att man aldrig tillåtit henne att duga till någonting.

Hon hade varit ensam i flera år, då hon en sommardag på vägen till en af vännerna blef omkullkörd af en bryggarvagn, skadade sig mycket illa i höften och låg i långa månader fastläst vid sin säng. Då vintern kom och hon äntligen kunde stiga upp, väntade henne ett lif på kryckor under långa, ensamma dagar inom kammarens fyra väggar.

Sjukdomen hade kostat henne mycket. Hon måste inskränka sig, fick flytta in i ett litet kyffe uppe på vinden och dit samlade hon allt sitt bohag, så att der var öfverfullt med möbler och annat. Gamla nedsuttna stolar, fågelburen, der ingen fågel bodde nu mera, slitna dynor och kuddar, strykugnen med dess rostiga lod, pannorna bredvid vedhögen, porsliner, allt om hvartannat.

Hon blef håglös och liknöjd, beklagade sig öfver grannarna och gnälde för husvärden. Hon

gick slarfvigt klädd, lät möblernas öfverdrag gå sönder och dammet ligga kvar. Hon brydde sig nu mera ej ens om att laga sin mat, hvilket förut varit hennes dagliga sysselsättning, utan lefde mest på kaffe och skorpor. Tusse låg ständigt i hennes knä och åt sockerbröd, när han var vid godt lynne.

Oupphörliga obehag för hunden, som var en svuren fiende till alla i huset. Och ständiga närings-sorger. Nu började det småningom att bli mera rymligt i frökens rum. Strykugnen var det första som försvann derifrån. Den följdes af silfverskedar och nipper som kunde undvaras. Och ibland lefde den gamla fröken bokstafligen för dagen utan att veta, hvar hon skulle få bröd för den nästa.

Men aldrig tog hon minsta hjälp af sina vänner. »Hon är stursk, låt henne svälta då!» brummade en, som velat hjälpa henne.

Fröken var misstänksam, så snart någon yttrade ett ord ditåt. Hon behöfde gud ske lof inte tiggas.

Men då främmandet gått, fick fru Norén springa till pantlånaren med ett par silfverskedar, som kunde umbäras.

Fru Norén bodde vägg i vägg med fröken Julie. Hon satt mången dag inne hos sin granne, hörde tåligt på hennes klagovisor och lånade henne

några gamla romaner, som skildrade franska eleganter och kurtisaner, kärleksintriger och bofstreck.

Någon gång kom en af de kvinliga vännerna på besök, kom i siden och sammet upp för vindstrappan och satte sig med försigtigt åtdragen klädning i dammet uppe i frökens lilla kyffe. Julie ^{!! hostade} hostade omkring i rummet med sin krycka, och på frågan hur det stod till hade hon ständigt samma svar: »det är så dåligt så».

»Ingen menniska bryr sig om mig. Här uppe döer jag i sällskap med Tusse.»

Så grät hon, hostade och snyftade.

Den besökande skulle trösta henne:

»Vet Julie, jag hade en tant, som också bodde så här ensam, och hon blef så sjuk en natt, men då bultade hon i väggen till sin granne. Hon dog sedan dagen derpå och hade inte mindre än fyra personer omkring sig. — — Så att Julie behöfver alls inte vara rädd för ensamheten.»

Fru Norén undrade öfver hvarför hennes granne blifvit så tyst och ej mera klagade öfver sina krämpor. Hvad kunde det betyda?

Det betydde att fröken en morgon var allt för svag att stiga upp ur sin bädd.

Fattigläkaren tillkallades genast, kom fram emot aftonen, skref ett recept på baksidan af ett vira-protokoll, som han sjelf fick släppa till, då han ej fann något papper i rummet, tittade bort åt kryc-kan, som lutade sig mot ett hörn, och gick sedan.

En afton — det var några dagar efteråt — repade den sjuka mod och bad doktorn att riktigt på samvete säga henne, hurudant hennes tillstånd var.

»Jag kan inte narras längre», sade han. »Det är ingenting att hoppas. Ett par dagar till, så är det slut på ert lidande.»

Hon höll honom fast, bad honom stanna.

»Låt korten ligga för i kväll och blif här», bad hon.

Men han gick ändå, sedan han först knackat på hos Noréns och talat några ord med frun.

Denna kom in och satte sig bredvid bädden.

»Doktorn skrämde mig», hviskade fröken, »så jag tror jag blef riktigt frisk. Jag har haft så svårt att andas, men nu går det lätt.»

Efter en stund fortfor hon: »Det är så svårt att tänka på döden. Men jag slipper ju inte, jag slipper ju inte.»

Fru Norén suckade tyst. Så rädd för befrielsen!

Fröken slöt sina ögon. Och småningom blef hon lugnare.

Vårsolen tittade in genom den smutsiga gröna rutan, lekte på länstolens blekta blommor och satte en liten fläck på den sjukas magra hand, en fläck, lysande och värmande som minnet af hennes lifs solglimt.

Ty också hon hade haft sin vår, fast den var kort och fast den lemnat endast bitterhet efter sig. Det var så länge sedan, och det var som hade det händt någon helt annan än henne.

Men nu kom hon bara i håg solglimten. Allt annat var bortsopadt ur hennes lif.

Småningom dog ljuset bort bland skuggor och spindelväf under det spruckna taket. Det började skymma i det låga vindskyffet, och snart var der alldeles mörkt.

Fröken grep hårdt om fru Noréns hand.

»Tusse skall ha för en hel krona sockerbröd — på min begrafning», hviskade hon.

Tusse småtjöt och kröp undan i ett hörn.

Så fingo de få väninnorna ännu en gång, den sista, åka den knaggliga vägen dit upp. Utanför det gamla huset väntade då en silfverbeslagen lik-

vagn, — inte fattigvagnen utan den som bättre folk åkte bort i — med fjäderbuskar, palmkvistar och strålande dödsallar. Och omkring stodo fattiga gummor med våta ögon, pojkar, som mumsade franska bröd, puffade Janne i ryggen och satte krokben för Kalle, och små flickor, som höllo hvar andra i hand och sträckte sig framåt för att se efter, om inte det roliga, de väntade på, skulle komma snart.

Kuskarna tuggade, torkade sig om skäggen, skrattade sitt allvarliga begrafningsskratt och fittade efter flickan, som varit nere med vin åt dem.

Det var en fin begrafning. Ett par af gamla frökens vänner hade tagit hand om anordningarna, och gummorna utanför hade reda på hvad kistan kostade och hvar kransarna voro beställda och allt samman.

Nu komma de!

Långsamt bars kistan ut. Bland kransarna var en fattig krans med sidenband, som säkert ej voro med för första gången, — den var från fru Norén.

På kistans plåt voro den aflidnas födelse- och dödsår ingraverade. Om hennes lefnad var intet att säga. Och därför satt just presten och ansträngde sig att få i hop några lämpliga ord om den hädangångna.

Kusken tronade i trekantig hatt på sitt högsäte, smälde högtidligt med piskan och dref de sömniga hästarna i lunk, ty gatorna hade sträckt på sig i värmen och vägen genom staden var längre än vanligt.

Ändtligen var man utom tullen. Presten hade funnit det han sökt. Han såg upp ur sina tankar och hon, som satt midt emot honom, vaknade också upp och sade, i det hon mötte hans blick:

»Stackars Julie! Hon visste inte att vända sig till den rätte tröstaren.»

Hon satt med de glänsande svarta handskarna hopknäpta öfver den nya vårparasollens elfbenshandtag, och hennes vemodiga blick såg genom vagnsfönstret ut öfver Solnaskogen och öfver de tusentals grafvarna innanför granhäcken. Man var framme vid grindarna till nya kyrkogården.

Frisk och ren var vårluften, himlen klarare än någonsin utan ett enda moln. De mossiga tallarna susade allvarligt, och öfver buskarna var stänkt en fin doft af ljusgrönt. Nu var den tid, då ett nytt lif började slå ut, då det gamla, som legat gömmt under frost och snö men som nu kommit fram igen, måste gifva vika, måste bort och lemna plats för det nya.

Det korta liktåget gick förbi marmordufvor, förbi splittrade kolonner, bautastenar, händer som förenades, små barn, som böjde knä, förbi anspråksfullt fula monument, förbi tårpilar och rosenbuskar, skuggande öfver krattade små kullar, och kom slutligen till öppna sandfält, der en skog af numrerade pinnar stack upp.

Der var de fattigas hviloplats.

Väninnorna skämdes litet hvar öfver att ingen tänkt på ett mera värdigt hviloställe för den gamla fröken. Men det hade varit så mycket annat att tänka på.

Kistan sänktes ned, jorden dunsade mot locket, presten höll sitt lilla tal:

»Ibland kunna vi i sanning fråga oss hvarföre vissa människor födas till jorden, der de på sin väg möta endast motgångar och olyckor. Hvilken plats skulle de fylla, hvilken uppgift var dem förelagd? Ej förmå vi att genomtränga hans mening, som satt dem hit för att sträfva, lida och dö.»

Så ett par ord om den gamla tiden, som jordades med hvarje åldring, på hvars kista de tre skoflarna mull föllo, den gamla tiden, som har sin lott förelagd, den att bereda rum för den nya.

Till sist ett par ord om henne, som lefvat och

lidit i det stilla och hvars gerning vi ej kunna se, valborna fröken Julie....

De kringstående böjde sina hufvuden. En afskedsblick ned i grafven. Så var det undangjordt.

En ljum aftonvind strök fram, popplarna ruskade smått på sig.

Följd af en tom vagn skakade likvagnen långsamt och värdigt tillbaka ned för Norrtullsgatan. Kuskarna halfsofvo, hästarna larfvade fram med hängande hufvuden i värmen. Utanför krogen i hörnet af Karlbergsalléen stannade de af gammal vana. Der vaknade kuskarna — också af gammal vana — tumlade ned från sina bockar och drogo af sig de svarta vantarna.





På ena sidan om scenen står Melpomene hotande med sin dolk, en gammal sångmö på öfverblifna kartan, mera uppstyld än verkligt hög. Midt emot henne står Talia med sin mask i handen, en allvarsam Talia, som har skrattat ut, och hennes mask grinar ett konstladt leende, ett teaterskratt utan glädje. Båda gudinnorna äro afdammade, Melpomene till och med öfverstruken med ny färg, då den gamla börjat lossna.

Åskådarne fylla den hemtrefliga salongen, allas ögon riktas mot scenen, mot tiljorna, som föreställa verden, der man utöfvar den högsta, den ädlaste konstart, der diktens främsta verk få lif, der konstnären arbetar med den lefvande menniskan till material.

Den nya pjesen utgör också allmänna samtalsämnet i staden. Ej som skulle man undersöka dess tendens, dess anda, dess vilja, dess rätt att vara till. Men hvart man kommer inom bildade kretsar blir man tillspord, om man sett den.

»Ja, den är utmärkt», svarar man med värme och yttrar sedan något om fröken X. och fru Y., om damernas dräkter och om den nya möbeln i andra akten. »Charmant! Och så effektivt med den der duellen! Spännande allt igenom. Utmärkt!»

Det är också en effektivt tafla, som ställts fram i lefvande gestalter för tusen och åter tusen åskådare. Den har gjort sin rund öfver hela Europa och öfver allt väckt förtjusning. Och så omvexlande den är! Der finnes lidande, sorg och sårad stolthet, fiendskap, hyckleri. Der se vi lifvets strider, det vill säga de rikes tidsfördrif, der se vi äktenskapliga nattscener, lika pikanta som intima, älskare, älskarinnor, bedragare och bedragne, förmögenheter, som kastas likt bollar ur hand och i hand, och ytligt prat om allvarliga ämnen, som slås bort med ett skämt. »Äkta galliskt!» säger man och höjer på axlarna åt den afundsvärdt lätta lifssyn, som talar ur stycket. Och man önskar att vi kunde åstadkomma dylika komedier hemma, i stället för att predika moral och vara tråkig. Der finnas ädle herrar, som upprepade gånger kalla sig och andra för män af ära och som bedraga hvarann med höguret hufvud och öppen blick, der finnas vilsegångna kvinnor i dyrbara klädnin-

gar, som äro mera olyckliga än brottsliga (naturligtvis!) och som för öfrigt äro mönster af mödrar. Och änglarena unga flickor, med oskuldsfulla blickar och rodnande kinder, som säga de näpnaste ord med de mest beräknade tonfall. Och lika änglarena unge män med stora arf, och ädla gamla onklar och tanter, och komiska svärfäder af borgerskapet, lika oförargliga, fast alla, som strö ut deras penningar, drifva med dem. Och det är »hedern», för hvilken allt offras och som styr allt.

Men det ropade inom mig: Nej, det är dock icke så, detta är ej verlden utan en konstlad bild deraf! Och jag tänkte på alla, som lida der ute, som kämpa och slås ned, på dem som strida för tviflans kamp och som kanske segra till slut på bekostnad af det, de varmast åtrått. Tänkte på elände, svaghet och fall, på tyst uppoffring och ordlös undergifvenhet, på de *verkliga* sorgerna och på lifvets verkliga strider, så olika mot dem, som utspelas bakom rampen, i gassken, mellan målade kulisser, som stänga dagsluset ute.

Och då den frodiga dam, som satt bredvid mig, torkade sina ögon, rörd af spelet der uppe, och den välfödde herre, som satt vid min andra sida, småskrattade så nöjdt åt ingenuens lilla

koketteri — »det var mig en pigg unge» — då ett par pensionsflickor med uppspärrade ögon och öron fylde sin inbillning med den unkna luften från kulissverlden, och då en skolgosse framför mig hviskade till sin moder: »O, mamma, att kunna skriva så!» då förde mig tankarna bort till vimlet af den stridande, jägtande, syndiga världen utanför teatermurarna, och i bruset från den själviska kampen för tillvaron, som drar fördel af alla vapen, blandade sig ljud af liderliga skratt, af försviflans gråt och af smärteskri från de trampade, de veka, som kastats kull af hänsynslöshet och rå kraft.

Jag väcktes af väldiga handklappningar. Ridån föll och aktörerna ropades in. Det var ju också i själfva verket för att se dem, som man kommit hit, för att se på spelet. Och spel var det också man fått se.

Verklighet på scenen! - Då gäspar Talias mask och narrar publiken att göra det samma. Verklighet? Tack vackert, då finge vi se endast ruskiga saker, vara vitnen till pinsamma scener — och osanna sedan!



På bokhandlarens hyllor stodo böckerna upp-
radade. Nya, fina böcker, fläckfria, orörda,
direkt komna från bokbindaren, skiftande i
alla färger, gladt röda och kallt gråa, hvita som
oskulden och det andra, urvattnadt sjöblå och falskt
gula och små gröna, som hade trångt, der de
klämt sig in mellan digra och stinna luntor. Svart
var den enda färg som saknades. Utom der
bundna böcker sörjde, men de voro som ersätt-
ning sirade med guld. Många hade ingen färg alls.

Natt var det, luckor och bommar på sina
platser, kassapulpeten igenlåst, allting tyst.

Då slog klockan tolf i tornet. Och i samma
stund kom månen fram och tittade in genom
öfversta rutan, der ingen lucka var påsatt.

Hvad såg månen?

Han såg att det alls inte var tomt och tyst
der inne. Der hördes prassla mellan bladen på

hyllorna, planschverken på disken gäspade och öfver allt mellan bladen kommo små varelser fram, som passade på denna stund, då fullmånen lyste in vid midnatt och då deras bojor voro lösta. De klättrade ned från hyllorna, sprungo om hvarandra på disken och hade mycket att, nyfikna som de voro, taga reda på.

Ett brokigt sällskap var det.

Uppe på en hylla satt en lång rad af folk, som ej liknade menniskor, och som icke kunde komma ned, ty de orkade knapt gå, de gamla stackrarna.

»Nej, lefva ni än?» ropade till dem en ung modern herre med kitslig uppsyn, och så såg han upp till dem genom pincenezen.

»Hut, pojke! Ska du inte hysa vördnad för gammalt folk?» hördes der uppifrån.

»Nej, min gubbe lilla, det aktar man sig för. Men säg hvem som har dragit upp er ur grafven?»

»Allmänheten, din kyckling, som har rekvirerat oss.»

»Nå, hvad roar ni er med?»

»Vi ha fullt upp att göra. Vi röfva nunnor och ligga i bakhåll i skogar och gå i underjordiska gångar och skötas af undersköna tärnor, när vi

ligga sårade i bondstugor» — nu gäspade gubben och hela raden med honom, och så glömde han bort, hvad han talade om, då en skraltig gammal gumma kom fram till honom och sade att han såg så märkvärdigt ung ut.

De gamle sutto der uppe och sågo på rörelsen bland ungdomen. Der nere gingo riddare med stoppade vador och pager med trikåer, som dolde kvinnoben. Der funnos krigsmän i bleckhufvor, blågula maskeradkaroliner och stångpiskade herrar, som försökte tala franska. Och härolder trumpetade ut sina herrars bedrifter och prisade deras fosterländskhet och deras seders renhet. Och riddarne logo, när de hörde detta, och allt som oftast sminkade de upp sig på nytt, satte på sig nya galoner af guldpaper och kommo så fram och gladde alla, som otåligt väntat dem.

Men han med den kitsliga uppsynen springer vidare. Han går förbi raden af svartklädda herrar, som sjunga salmer om dagarna men som sofva nu. Han möter en och annan förälskad ungherre, som håller tal för månen, och efter dem kommer ett par godlynta farbröder och slamrande hushållerskor, som se ut att vilja skura golfvet. Sedan kommer den gudasnälla prostgubben i kalott och den hjert-

innerligt goda prostinnan, och en genomskinlig ulf i färadragt är också med och har en väldig gammal pistol i fickan.

»Hvarför är ni så få?» frågar han med pince-nezen.

»Alla de andra, unge vän, ha gått ut att glädja människorna vid aftonlampan», svarar prostgubben. »Vi följa snart efter. Så vill du veta, hurudan världen synes för den rättänkande, så passa på, medan vi äro kvar.»

Ungdomar brottas och leka och sätta krokben för magistrarna, tjocka herrar bjuda platta mam-seller på snus, magra män kasta bläckhorn efter oförskämda onda andar och klaga dess emellan öfver väglaget, och nackstyfva herrar förklara, att allt, som de ej förstå, är dåligt. Der boxas amerikare och skräna högt sina pajasrop, och pariser-cocotter dansa cancan, litet uppsnyggade visserligen och litet mindre uringade än hemma i sitt eget land. Och *här* försvinna de i hyrvagnar med unge män, medan man der ute får följa dem på färden och vara med om allting.

Och högt ofvanför sitter uppe vid taket bleka skalder i togor och gyllene lyror och andra dimmiga figurer som ingen kan se, hvad de egentligen

äro för ena, men som af obekant anledning hålla sig der uppe i jämnhöjd med de gyllne lyrorna och som dela det lof, som stämmas upp för dem.

Tills månen drar molnslöjan för sitt ansigte. Då blir det med ens rörelse, då trängs man och skuffas. Ridderne rida öfver bönder, som gå och lära sig amerikanska enligt nyaste metoden, cocoterna lyfta på klädningarna och hoppa raskt öfver hushållerskor och godlynta prestgubbar. Det blir ett klättrande uppför väggar, ett krälände och prasslande och sökande, tills en hvar funnit sitt bo. De bleka skalderna sänkte sig suckande ned på disken, drogo guldsnittet öfver nattmössan och somnade i frid. Men till några böcker skyndade ingen, och ur dem hade heller intet lif kommit.

Det blef mörkt i bokhandeln och tyst. Luckor och bommar på sina platser, böckerna, nya, orörda i beskedlig ordning med alla färger om hvar andra och åtskilliga utan någon färg. De grannaste längst framme i högar, de bästa bortskuffade i ett hörn och hittade af ingen. —

Men från huset midt emot lyser ännu en lampa. Der inne går en man i tofflor fram och åter, ifrigt talande för en annan, som sitter i en gungstol med en cigarett i munnen.

»Tala förstånd, sa du? Tjenar ingenting till, gosse», ropar den gående. »Låt bli det, är du snäll. Hvem har bedt dig tala förstånd, har du lof till det? Hur gammal är du, gosse?» Nu stannade han framför den andre. »Nej, bror lille, du skall skrifva ovet, så folk baxnar och känner sig tilltalade, eller oanständigheter, som väcka nyfikenhet och ge dig ett namn som sedeskildrare. Och ha för all del inte för stor aktning för dig sjelf, för då kommer du inte ur fläcken. Var inte rädd för att skrifva det du vet vara dåligt eller pjollrigt eller utslitet, ty det är just det, som slår an. Vill du ha bevis, säg? Skrifva hvad som intresserar en sjelf! Barnsligheter! Det är det som roar *publiken*, du skall skrifva. Då skall du se, du blir en aktad samtida. Och om du skulle bli ett nöt med tiden — det är den enda utsigt vi ha, både du och jag — och om du lär dig att strypa dem som ha den oturen att vara unga när du är gammal, då är det i alla fall du som har rätt, ty då är du aktad, — det får du höra om inte förr, så när du är död. Hvad sa du? Nedslående? Ja, för den som låter slå ned sig. När partilidelserna ä väckta, så är det inte mera fråga om rättvisa och billighet, det må du väl veta. Det

går då an, om striden är ärlig — utan smygvägar och bakhugg. Men det är den bra sällan. Nedslående? Ja, du har rätt på sätt och vis. — Och så håller man tal och prisar hvarann, det vill säga sig sjelfva. Fy fan, mina herrar, låtom oss skämmas!»

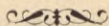
Han fortfor att gå af och an i rummet och blef allt mera liflig. Den andre satt insvept i rökmoln, häftigt gungande. Hans tanke hade hakat sig fast vid vännens yttrande att man skall skriva det som publiken vill ha. Och bäst det var så afbröt han den talande:

»Nej du, man skall känna hvad man skrifer. Den som skrifer kallt blir virtuos men ingenting annat.»

Den gående, som var midt uppe i partiåsigter och anfall, stannade igen, såg litet tankspridt på sin yngre vän, slog honom på axeln och ropade:

»Du är ohjelpig, gosse. Du kommer ingen vart.»

Den andre invände ingenting mot den åsigten. Han tog god natt och gick hem till sig.





»**D**et *kan* inte fortfara längre på det här sättet.»
Han sade dessa ord så besynnerligt lugnt
och öfverlagdt, och ändå fick han knapt ljud
och den var så klanglös, hans röst, som om han
jordat hvarje dröm, hvarje hopp.

»Och du måste veta hvar du har mig. Ty du
skulle ha skäl, inte sant, att anse mig för både
dubbel och — och feg.»

»Det vet du nog att jag inte gör», sade hon
helt sakta.

Och ändå visste hon ju mer än väl hvad han
kände för henne. Sagt det med ord hade han
aldrig, fast han många gånger velat det, — men
då döko genast alla tvifvel och inkast upp och
det blef ingenting sagdt, aldrig någonting sagdt.

Till sig sjelf hade han ofta ropat högt, att det
 varit bättre, vida bättre om hon aldrig kommit i
 hans väg, efter han ändå ej haft styrka att dölja

det som aldrig kunde lyckas. Han hade sagt sig sjelf, att han var en usling, då han ej genast drog sig tillbaka. För länge sedan skulle han gjort det, om han varit en ädel man, — men styrkan hade svikit, ty han kände ju, hur herligt det var att lefva och hvad lifvet var endast då han var i hennes närhet eller visste att han var i hennes tanke. Och ändå — trots medvetandet om hvad pligt och samvete bjödo, kunde han ej sörja, sörja djupt och sant, öfver det, som han visste skulle förgå.

Han var så ung och hoppet glimtade alltid upp mellan hvar isdusch, han kastade öfver det.

»Du måste förstå mig.»

Det var ej många ord han hittade. Han hviskade fram dem alldeles uttryckslöst:

»Jag har tänkt så mycket, ser du, öfver mig sjelf och min framtid. Och du vet nog lika väl som jag att drömmarna äro ett och lifvets verklighet ett annat.»

Han kunde knapt andas. »Behöfver jag säga dig mera?»

Hvad han *velat* säga henne mycket, mycket mera! Det var hans pligt att säga henne det. Och det var ju så klart och enkelt, det han hade att

påminna henne om. Hon måste inse att han som hederlig man ej kunde draga henne in i sin tvivelaktiga framtid. Detta måste hon inse. Luftslotten, hoppet, ungdomskänslorna, allt som grusades — inte ett ord om det!

Men då hon nu satt framför honom, tyst och blek, med handen sakta smekande mossan på stebänken, då fann han allt det, han velat säga, så dumt, så tarfligt. Och han utbrast:

»Om *du* helst ville säga något! Ibland tror jag att du är ett barn och inte vill förstå mig. Säg hvad du tänker, säg det!»

Hon vände bort hufvudet litet. Säg fortfarande bort ifrån honom.

»Hvad jag tänker!» fick hon slutligen fram. »Tror du en sådan barnunge som jag tänker någonting?»

O, det skulle sluta, detta samtal, så som de förra slutat!

Hennes ansigte kunde han ej se. Han tog ej hennes hand, lyfte ej heller hennes blick upp till sig.

Men han fortfor att tala. Utan att sedan veta, hvad han sagt. Ja, det var drömmar, allt sammans var drömmar. Men de bygga intet hem.

Hans framtid var så oviss, som något kunde vara. Det var ej blott det att han ingenting egde, men han tviflade också på sin kraft, på sin uthållighet.

Och medvetandet härom var det, som ständigt gjorde honom tveksam, som ofta tvungit honom att återtaga, hvad hans hjerta sagt. Förstod hon då inte det? Att om han ej skattat henne så högt, skulle han ej som nu tänkt på hennes framtid och endast på hennes?

Nu var det sagdt. Tydligt. Ingenting mer att tillägga.

Sedan hade han tagit henne i hand. »Det är ändå en slags vemodig tröst i den tanken att ingen skall kunna hålla mera innerligt af dig än hvad jag har gjort» — — —

Han stod kvar ensam, sedan hon gått.

Nu visste hon allt. Men . . . men var det så, han velat ha det? Det upplöste sig så ljunt, så halft. Han var inte bättre värd. En vekling, som ställer till scener, dyker ned i hetsade känslor, i olycklig kärlek, i egoism och bara egoism! O, han ville krossa sitt hufvud mot stenhällen! Och detta för att få innehåll i sitt lif!

Innehåll? Tomhet hade han fått.

Han gick derifrån. Han hade ju ändå gjort sin pligt. Men, men...

Hon gick samtidigt af och an i sitt rum. Fönstren stodo vidöppna men ingen vind kom in. Hvad hon var harmsen — på sig sjelf, endast på sig sjelf. Och upphetsad, feberhet. Hon som trott så varmt, så helt på honom. Och nu talade han om — om pengar, inkomster. Det var ju det han menat. Han hade inte råd att vara ung. Ja, hon förstod honom, fast hon ej kunnat svara ett ord, medan han stod bredvid henne. Hon förstod honom mycket väl.

Att han lika litet trodde på hennes kraft som på sin egen. Att han för framtiden ville bädda mjukt åt henne, så hon aldrig skulle stöta sig, ville ha i henne en lefvande påminnelse om sitt ädelmod att föda och kläda en så dyrbar docka. Hon skulle naturligtvis rysa tillbaka för utsigten att få sträfva, hon liksom han, för framtiden. Hans tryggade ställning, hans inkomster, hans utsigter, det var naturligtvis allt för henne! Var förmer än kärlek, som vågar allt, hängifvenhet, som gifver allt, förtröstan, som vinner allt.

Om han vetat att hon tänkte så? Men det hade hon naturligtvis aldrig sagt honom. Det

skulle ha varit opassande, påfluget. Och krokvägar, koketteri afskydde hon. Derfor hade han aldrig fått ana något.

Han trodde ju att han gjort sin pligt.





Värdinnan har slagit sig ned i sin boudoir, ett rundt litet tornrum, medan herrarna röka sin cigarr efter middagen.

Tunga draperas sig gardinerna för fönster och dörrar, väggarna äro stoppade och alla möblers kanter och hörn sorgfälligt gömda i mjuka bäddar och klädda med skylande siden.

Allt är stilt der inne och modernt. Färgrikt, med gamla fornnordiska väfnader i starka, kraftfulla mönster, med dukar och draperier i mustigt varma färger. Breda, djupa länstolar, kuddar och små mattor öfver allt, hvilsoffor, der man sjunker ned och glömmar att det fins träbänkar till. Mjuka mattor, der inga steg höras, — mjuka väggar, som sluta förtroligt om allt, som skimrar, värmer, behagar.

Midt framför hvilsoffan står en oljemålad tafla på ett skulpteradtt staffli. Andra tafvelramar glittra

fram bakom bladväxter, bakom lina makartbuketter med påfågelsfjädrar.

Och det är så tyst här inne. Alla ljud tränga dämpade och stilla hit genom de tunga portiernerna.

Hon är ung och skön. Svarta drömmande ögon.

Hon har tagit en barndomsväninna med sig hit in och talar nu ur hjertat med henne. Först om societetslivet. Så andetomt, så dödande! Men hur hon ändå finner trefnad deri, hur hon beundras, afgudas och häcklas. Det var endast under mellanstunderna, det föreföll så tomt allt i hop.

Hon talar om sin rikedom, liknöjd, trött.

Hon hade varit en fattig flicka. Hennes nuvarande man var rik. Han var mycket äldre än hon, han hade till och med stått fadder åt henne. Nu var han hennes man. Hon underhåller nu sin familj, de lefva sorgfritt, både hennes mor och systrarna — och sjelf saknar hon ingenting. Men hon är så trött ändå. Det är så igenstoppadt omkring henne — och så kvalmigt.

Och ändå fick hon ju allt hvad hon ville. Hon hade sålt sig för att slippa arbeta, och nu slipper hon arbeta och sidenet rasslar för hvar gång hon vänder sig på sin mjuka hvilsoffa.

Nere i köket är sjukhett. Der är allt fuktigt och blänkande af het ånga, kokfruns stora ansigte är lika svettigt som de feta kastrullerna, och pigorna springa om hvarann lika rödglödgade som herrarna äro efter middagen der uppe i våningen.

Men här nere ha alla fullt upp att göra. Och ingen har tid att höra på den gamla fattiga mamsellen, som stannat innanför dörren med sin träsiga korg, sina stora, platta skor, sin hufva och sitt väderbitna ansigte med grofva drag, hvassa ögon och röd näsa. Hon kommer som vanligt för att tiggja, men hennes nåd har inte tid i dag och därför står mamsellen kvar i köket, småsnörflande och talande af gammal vana om sina olyckor, fast ingen hör på henne.

Hon har sett bättre dagar, för hon är af bättre folk. Och man skulle inte tro, om hon talade om, hvad hon har lidit, men det är ändå sant hvart ord, det betyder hon heligt. »Gud nåde den som lever!» Nu har hon i fem veckor bott i en vedbod, som inte kunde eldas, och fått bädda åt sig med gamla trasor på en lår, som stod der. Nu hade man kört bort henne, då hon inte kunde betala för sig längre, ty de ta naturligtvis hellre dem, som kunna betala sin hyra. Och nu vet

hon inte hvar, hon skall göra af sig för natten, och det är så bitande kallt och alldeles blåfrusen är hon.

Förstörd och eländig ser hon ut, men man har minsann annat att göra i dag än att ge akt på det. Eljes fick hon alltid tala med hennes nåd, och om hennes nåd än var kort och snäsig ibland, så gaf hon alltid en slant, så gumman fick till en sup och kaffe och till hyran. Men i dag fick hon gå med litet matslarfvor, som någon kastat åt henne, men utan ett öre till nattherberge. Hon stod ändå i det längsta kvar i värmen inne i köket, kände matlukten och såg, hur supén reddes till. Och hon mumlade sitt vanliga: »Gud nåde den som lefver».

När ingen hörde på henne, gick hon till slut sin väg, haltade utför trappan och tvärs öfver Esplanaden.

Hennes nåd hade dragit ifrån gardinen och stod just och såg ned öfver terrassen framför villan och öfver gatan i dess elektriska sken, som lyste känslolöst öfver snön. Den gamla mamsellen stretade långsamt snedt igenom det skarpa ljuset och försvann sedan under Humlegårdens träd, uppslukad af skuggorna.

Hennes nåd började frysa, då hon såg ut öfver den kalla himlen med stjernorna ännu klarare än vanligt, och på den kalla jorden, förstelnad och död under sin hvita svepning.

Hon lät gardinen falla igen mellan det som var der ute och det hon bytt sig till här inne.

Gästerna taga afsked, sedan de ätit en gång till och sköljt ned maten med kaffe och likörer. Det hade varit en utomordentligt animerad middag!

Hennes nåd blef ensam med sin gamle gufar, som nu var hennes man. Han var älskvärd, munter, eldig, varm af vinerna och af den ungdom och skönhet, han köpt sig.

Gumman stretade genom Humlegården, hofstande och snörflande.

Der är mörkt under lindarne, men på hvar soffa sitter en flicka med sin älskare, mörka skuggor, som knapt kunna skönjas, tätt slutna till hvar andra för köldens skull. Andra gå helt sakta och vänta, gardister i kappor, flickor i sjaletter. Här träffar hvar och en sin vän efter dagens släp. Fattiga gossar och fattiga flickor. Några promenera i alléerna, andra draga sig hellre in i sidogångar, der mörkret sluter sig omkring dem. Men alla gå de tysta och fast slutna intill hvar andra.

Gumman stretar bort mot gränderna åt Roslags-
torg till. Hon är så slö, tänker nu ej ens på hvar
hon skall få herberge öfver natten, tänker på ingen-
ting, släpar sig endast framåt, långsamt, hostande.
Och ibland mumlar hon för sig sjelf sitt gamla
vanliga: »Hå hå jaja, gud nåde den som lefver!»





✓

Som barn bodde hon i strykinrättningen vid en bakgata, lekte med katten, var i vägen för strykerskorna och roade sig så godt hon kunde. Vid hvarje lägligt tillfälle smet hon ut på gatan, åkte kana i rännstenen med pojkarna, lekte dunk med dem om somrarna i portgången och på gården bredvid, smög sig in i förstugor, ringde i klocksträngar och gömde sig blixtsnabbt, anföll bättre mans barn och kastade deras mössor långt bort på gatan för att sedan gapskratta åt deras både rädda och ursinniga miner.

Men bäst det var som roligast, tittade moster ut och ropade ett bränvinshest: »Vill du gå in med dig, unge!»

Och ungen motades in i det varma strykrummet. Der satt hon i fönstret med katten i knäet och dinglande ben, hörande på flickorna, som alltid språkade och skrattade. Det föll i god jord,

allt hvad de talade om och lilla Ada förstod allt hvad de menade men deltog ej i skrattet, ty när hon flinat till åt något som de berättat, så hade hon märkt att de genast blefvo tysta. Hon såg bara oskyldig ut, smålog med klipska ögon och nöp katten, tryckande honom intill sig.

Ada växte upp och lärde sig att arbeta. Hon började sticka täcken hos en bekant till mostern, och hon kom alltid sent hem om kvällarna. Gumman var hvarje afton ute på gatan och tittade efter henne, och det hände ibland att Ada träffades pratande med någon herre, men då blef hon genast hemkörd, alldeles som när hon var liten, — »vill du knalla dig in, du!» — och fick efter sig hela skurar af ovet, som hon ogeneradt skakade af sig.

Eljes var moster alls inte svår. Flickan var gammal nog att sköta sig sjelf.

Ada var munter och orädd, liflig och munvig, klädde sig näpet och gick med hårflätan på ryggen. Hon fick bekanta, andra flickor, som hon gick ut med om vårkvällarna, arm i arm, fnissande och flinande.

De togo henne med sig på tillställningar, der man förstod att roa sig. Hon kom på baler i

Valhalla, kom in i föreningar, riktigt ut i världen. Hon dansade nätterna igenom, och på hemvägen hände det att hon och hennes följeslagare satte sig ett ögonblick på Adolf Fredriks kyrkogård. Då kunde han bli litet närgången och hon slår honom på fingrarna och skratta honom midt upp i ansigtet. Och utanför hennes port stodo de alltid länge och pratade innan de skildes åt.

I de ljumma sommaraftnarna for hon i någon bekant gosses sällskap ut till Djurgården, promenerade på aflägsna vägar i halfskymningen och hamnade sedan på något kafé, der det var musik och mycket folk — och framemot hösten gas och bengaliska eldar mellan bladväxterna och blomstergrupperna.

Hon var öfvergifvet munter, gnolade melodier ur operetterna från mindre teatern eller från varieténs visor. Hon tänkte också på att gå in vid teatern. Det vore allt roligt att visa sig i trikåer och bli aktris. Hon hade varit så stilig på sällskapsspektaklet i F. V., der hon sjöng en kuplett, som slutade med:

»Flickor fins så godt som blommor!»

Men täckstickningen hade hon alldeles ledsnat på. Sitta lutad öfver en sådan der både midt

emot en odräglig käring, nej tack vackert! Hon ville ha roligt. Hvad skulle man lefva för, om man inte hade några nöjen, säg det, den som kan!

En dag, då hon just gick och funderade öfver, hvad hon skulle taga sig till, om hon lemnade täckena åt sitt öde, så frågade henne en myndig herre på gatan, om hon ville komma och stå modell »uppe hos oss». Hon skulle få en och femti i timmen, ingenting att göra, bara stå stilla. Låt gå! Hon antog.

När vaktmästaren, som fiskat upp henne, fört henne upp i ateliern och befalde henne kläda af sig, var hon mycket skamsen och ville springa sin väg, men så skrattade hon för sig sjelf åt sitt äfventyr och tyckte det var bra komiskt, allt samman, hvarpå hon svepte modellskjortan om sig som ett badlakan och kom fram.

Och det gick för sig, fast hon darrade och var blek, då ett tjog ungherrar stormade in och tog plats rundt omkring henne.

Det gick till och med mycket bättre än hon trott. Herrarna brydde sig alls inte om henne mer än om hon varit en gips, der de stodo och målade, klädda i långa bluser.

Då hon blifvit van vid att »posera», började

de att språka med henne liksom med hvarann, berättade roliga historier, alldeles i hennes smak, sjöngo visor och nojsades och voro friska och muntra. Snart trufdes hon godt uppe i ateliern, och under kvarterna gick hon med modellskjortan svept om skuldrorna och såg på, hur hon blifvit afmålad. Detta var verkligen ett både angenämt och bekvämt sätt att förtjena pengar.

Hon var mycket fin nu för tiden. I blommig parasoll och en vacker hatt, med kokett pannlugg och en stor veckad krage om halsen, som var ganska bar, såg hon riktigt nått ut.

Med artisterna blef hon inte närmare bekant. Men om aftonen dansade hon i föreningarna på Valhalla — — och var mycket sömnig om morgonen, när hon skulle upp. Då kunde hon sitta halfklädd på sin säng, se på sina små fötter och ibland nypa sig i benen det hårdaste hon förmodde. Och småskratta.

Det kom en dag, då man förgäfvos väntade henne på atelieren. Hon kunde inte stå modell längre. Hennes plats vid täckbågen var upptagen af en annan, söka sig någon tjänst vågade hon inte nu och hon hade dessutom blifvit ovan vid att arbeta. Hon fick visserligen pengar af sin vän,

men ju längre det led, dess mera orolig blef han, och en vacker dag, då hon bultade på hans dörr, befans hans rum belamradt med murarställningar. Han hade farit sin väg till en annan marknad.

Hon tog så underligt likgiltigt emot denna underrättelse. Inte hade någondera af dem trott på hvad de sade, när de ibland talade om att gifta sig. Allt samman var hennes fel lika mycket som hans. Och hade det ej blifvit han, så hade det blifvit någon annan.

Det blef en hård, en svår tid. Hon hyste in sitt barn hos ett skräddarfolk. Men sjelf var hon svag och loj, det var alls inte som förr, och hon kunde ibland glömma sig sittande på sängkanten och stirra framför sig i timtal, någon gång gnolande en af de glada versstumparna från den förra tiden.

Det hon kunde förtjena förslog till ingenting. Sitta modell? Nej, det vågade hon inte. För öfrigt var hon visst inte vacker längre. Hon klädde af sig och såg sig i spegeln. Usch nej — nej! Hon visste egentligen inte hvarför, men hon kunde inte.

Skräddarfrun kom och lemnade igen barnet. Hon kunde inte behålla en sjuk och klen unge, som hon inte en gång fick ordentligt betaldt för.

Så blef Ada ensam med barnet. Hon gaf den lilla stackarn bröstdroppar och stängde sig inne med kräket.

För sina vänner var hon död. De dansade nog ännu i sin förening och spatserade i skymningen utåt Djurgården.

Om hon inte haft barnet, skulle hon nog kunnat reda sig. Men allt sedan dess födelse var hon inte längre den samma. Hon hade då också haft otur! Och barnstackarn såg så gulblek och eländig ut.

Hon satt hela natten i mörkret. När det dagades, tog hon en tesked full af bröstdropparna och hælde i barnets mun, svepte sedan in det i sin sjaal och smög sig ut. Bort från staden, in i skogen åt Uggelviken till. Der satte hon sig på en kullfallen trästam. Barnet sof. Skulle hon ha gifvit det en för liten dosis?

Hu, så kallt det var, rått och blåsigt, isande kallt.

Här hade hon promenerat en gång med en kontorist. De hade suttit på en kullfallen trädstam här någonstads. Hon kom mycket väl i håg det. Hennes strumpeband hade gått upp och han hjälpte henne att knäppa igen det. En kvick och lustig

pojke, han hade kysst henne en gång på hemvägen, och hon hade gifvit honom en örfil, men bara på skämt.

Så isande kallt! Och aldrig ville det bli ljust! Blåsten trängde rätt igenom henne.

Der hördes musik. Det var från artillerister-nas kasern. Man blåste öfver — det samma om och om igen — en munter marsch. Det lät så besynnerligt här ute, och ingen menniska såg hon.

Hon kom att tänka på kattungen, de haft på strykinrättningen. Hur varmt och godt det var der inne. Hon tänkte på en gång, när hon legat som modell och förestält ett lik, kastadt upp på stranden — håret utslaget öfver dynorna, hon låg på. Hvad de varit glada der uppe, målarne, der de rökte cigaretter och gnabbades.

»Flickor fins så godt som blommor.» De flesta gå ändå fria. Men hvarför skulle just hon...?

Nu flämtade barnet, rosslade helt svagt. Hon lade handen på hans lilla bröst. Stackars usling, han kunde inte andas. Så han stirrade — och kändes redan alldeles kall, utfrusen.

Hon måste gömma honom. Ja, visst var han död, riktigt död. Under en trädrot — med kvistar och blad öfver, der fans ju högar af torra

löf. Så der, nu var det gjordt, nu var hon fri, nu kunde hon gå hem.

Men hemma blef hon som förryckt, föll i yrsel och talade om allt samman.

En gång fick hon ett bref från Amerika, från gossens far. Han skref att Ada och barnet, om hon hade något barn, kunde gerna komma dit öfver. Der fans alltid någon plats för henne, och ville hon inte gifta sig med honom, så fans der godt om andra manfolk, och der ville alla gifta sig.

Ada kom i fängelse. Der var hon ofta vild och oregerlig, försökte rymma, blef satt i mörk cell, rymde och blef tagen igen. Blef småningom känd såsom »en af de allra värsta».

Nu är hon dömd till ett års cell. Hvar annan månad får hon arbete, men dessemellan är hon dömd att vara sysslolös. Går då oafbrutet fram och tillbaka i cellen som ett vilddjur i sin bur. Ser slött framför sig, tänker på ingenting.

På spinnhuset kommer hon att hamna.

Och ingen plats har hon lemnat efter sig ute i lifvet. Det är fullt i strykinrättningen, och en ny kattunge, som händelsevis sluppit undan att dränkas med syskonen, leker der. Nya barn åka kana i rännstenen, nya flickor stå modell för nya

artistelever. Och på Valhallas-baler dansa lättfotade flickor, som gnola nya slagdängor och hålla nya herrar under armen i skymningen. De blifva mödrar och stå brud eller lefva utan det ena eller det andra, — eller gå, de spanande omkring i mörkret med ögon, roflystna efter vandrare, som ha pengar. *Bona!*

Skuggspel, skuggspel!





Der ljud en luta från boskéen, en trånande kärlekssång. Månjuset rutade gångarna och ritade skuggbilder af stiliserade blad mellan spaliérens rutor.

Der voro väggar af klipta trån med små lönliga dörrar in till dolda bersåer, tätt omskuggade, vaktade af en marmoramorin med fingret på munnen. Det var derifrån de hviskande tonerna kommo som en suck efter kärlek, dämpad, sakta, i den doftande, tysta, längtande sommarnatten.

Flodgudarna tumlade i lek, brednosade delfiner fylde sina bågare och blänkande våta nymfer lekte under fontänens sakta skvalp. Och marmorgudarna logo olympiska leenden, der de stodo i rad utefter gräsmattans kant mellan granar i pyramidform eller som spetsiga käglor.

Men månstrålarna smögo framåt gången och sågo ett täckt litet slott ligga som en leksak på

terrassen. Af röd marmor var det, prydt af romerska vapen och med grinande masker mellan snirkelarna kring de höga bågiga fönsterna med små rutor och gardinerna fördragna men ljus der innanför.

Månstrålen klänger upp för en pilaster, dämpande alla färger, sätter sig på en marmorkall blomsterslinga och tittar in genom oxögat, som gömmer sig under takets balustrad. Och hvad han ser der inne, det håller honom kvar timme efter timme, så att han glömmet najadernas plaskande, glömmet lutans kärlekssmek, som suckar inne i boskéen, medan fontänen skvalpar sin vaggång.

Der inne är ljus, skönhet, rikedom. Doftande blommor och blommor af guld i marmorvaser, blommor af siden, på väggar, på möbler, blomsterslingor kransande allt.

Och lif och smak och glädje i det lilla sällskapet. Ungherrarna brodera, hjälpta af bararmade damer i små skor med röda klackar. Svartklädda herrar diskutera artig filosofi med äldre damer, och bedagade äkta män gå med horn under peruken, beskrattas af alla och skratta sjelfva också, der de spatsera sirliga omkring, diskutera den rena

naturen och om det senaste odet eller beundra taforna: Dianas bad och Leda med svanen.

Man är långt ifrån den yttre världen, plebejernas värld, der man svälter i hjäl, trampas ned eller stoppas helt tyst, utan ett ljud, in i fängelsehålor, så att ingen får höra af en mera. Parken kring det lilla slottet, bygdt af en konung åt en kvinna ur hans harem, är så stor att intet missljud kan nå hit, och dresserade soldater vakta dag och natt innanför gallergrindarna.

Men månstrålen glider ned från sin blomster-slinga, buren af en faun som skrattar. Glansen der inne har bländat, och nu syns det så blekt och mörkt, allt här ute, marmorstoderna stå som spöken utan lif, höljda af osedlighetens fikonlöf, spaliererna som fängelsegaller, granpyramiderna som grafvårdar. Rå far en vindpust fram och morgonrodnaden börjar lysa upp men blodröd, så att parken stelnar af fasa och allt, som hviskade, längtade, njöt och lekte nyss, blef borta, spårlöst borta.

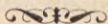
Endast inifrån det lilla slottets förstängda salar ljuder ännu en sång till tonerna från clavesinen, på hvars lock herdinnorna dansa. Ej längre vemodigt ljufva utan trotsigt manande komma tonerna.

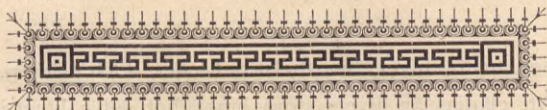
I sirliga stanzer prisa de lifvet, lifvet, hur kort

det än är, lifvet, hvarthelst det leder. Och glädjen. Att glädjas är lifvets stora hemlighet, lefve lifvet i glans och kärlek och salighet! Det båtår föga att falla tårar öfver vår syndiga jord, — efter syndfloden går solen upp igen, — låt då världen sköljas ren, men helsa floden med bågaren kransad och med rosor på kind. En sång för lifvet, då den nya dagen kommer, dess skål, då vågorna dränka seklet, dess skål, då bilan faller och komedien är slut, allt är slut...

Det var blott en drömsyn. Den tyckes så långt borta nu.

Men rosorna blomma ännu i boskéen, dit månstrålen kommer ibland i den tysta sommarnatten. Då höres sakta hviskningar i dunklet, der Amor, ständigt ung, småler med fingret på munnen. Nympferna leka i högt gräs, och gammalt regnvatten samlar sig i deras mossiga bågare. Och bakom klippta trädrader står det lilla marmorslottet med fördragna gardiner, vaktadt af granarna — bundet af nattens förtrollning.





Nu viker nattens mörker men ingen sol kommer, utan kall och disig rinner en färglös morgon upp med ett grått ljus och råa vindar svepande öfver slätterna. De ligga öde och nakna, och tröstlöst hvilas den tunga himlen som ett sorgdok öfver landet.

Som ormar ringla sig jernvägsspåren fram och det ena långa tåget efter det andra brusar, alla åt samma håll, alla med en vimpel af svart rök efter sig, rasslande öfver fälten, förbi grusåde, utplundrade, ödelagda boningar, förbi grafvarna af alla dessa, som vågat försvara sina hem och som nu hvila i jorden bredvid inkräkterne.

I vagnarna sitta män i uniformer, trångt packade tillhopa, en hvar med sitt gevär i handen. Unga män alle samman, blickande ut — de som sitta så att de kunna se ut — öfver den ändlösa be-

grafningsplatsen, öfver den kalla, tomma himlen. Några skämta, skratta och dricka mod och glömska ur sina fältflaskor, andra halfsofva med slöa drag, andra veta med hasardspelarens lugn att foga sig. Hvarför gräma sig öfver att de nu sändas hit för att afleda folkets uppmärksamhet från landets inre elände? Hvart skulle det brusa i väg, detta tåg till ärans fält, om hvar och en af dessa millioner började tänka sina egna tankar om det, de tvingas att göra? Skulle de då kunna deltaga med klokhet och uppoffring i det stora brottet? Nej, inga tankar, andra än de reglementerade. Framåt blott, fram!

Och fram rycka de, öfver fält, öfver ruiner, fram blott, gående, rusande för att hinna fram i tid — och sedan krypande — bakom murar, stenhopar, från buske till buske. Ingen tanke på kanyondundret eller på hvisslingarna, som höras borta i krutröken, de hånfulla hvisslingarna, ingen tanke på något annat heller, knapt ens på att segra. Röken, skotten, rädslan eller modet, hvad det kallas, gör dem medvetlösa och de rusa fram, blindt fram, att döda för att ej bli dödade sjelfva.

Kulsprutorna hvissla ideligt. De krypande bli liggande i stora hopar utan att veta hvarför de

kommit hit. Det betyder för öfrigt föga om de stupa, ty efter dem komma nya skaror, tusen och åter tusen unge män, dödsbleka, resignerade, för stunden tanketomma som djur. Nya massor att skicka fram mot död, mot elände, mot sjukdomar och förödelse, friska hjertan och sjuka för kulorna att plumsa ned uti.

Och sedan kommer segerjubel, triumf, lager och blommor, kommer reglementerad tack till gud, den allgode, den rättvise, som låtit sina tjenares vapen segra. Sorg och klagan, samvetsagg och förtviflan höres ej för jublet. Men stor är afsättningen på sorgkläder för folken och på ordnar för dem, som haft lyckan med sig. Segermonument resas upp och statyer för fosterlandets store andar, för dem som offrat millioner lif och millioners lycka för sin egen storhet, hölj'd i draperier af landets och folkets så kallade ära och lycka.

I eröfrade provinser införas nya språk, nya lagar och nya tänkesätt. Segrarne förklara att lyckan åter ler öfver länge förtryckta land, som nu blifvit befriade. Och minnesmärken resas upp på slagfälten, som bära skördar igen, märken efter

tusen ynglingar, som drifvits dit och fallit der, medan ödet hånande hvisslade ut dem.

Hemma växer missnöjet ändå och trifves godt i skuggan af segermonumenten, växer, fast långsamt.





Det är ett bländande féeri med den mest yppiga prakt. Gasen glittrar på skrikande skarpa färger, ljus strålar lockande ur juveler och gnistrar i damernas smycken.

Der äro damer i siden och sammet, snörda damer med pudrade gredelina kinder och färgadt blondt hår under vida hattbrätten och vajande bjerta plymer. Höga handskar, stramt spända klädningslif, spetsar och smycken. Bakom stå herrar, spensliga ungherrar, svaga öfver skuldorna, och luta bleka ansigten med dimmiga blickar ned mot de sköna.

Orkestern spelar en öronöfvande janitscharmarsch, retsamt gälla toner, som äro som hemma här.

På scenen visas i trolsk belysning levande bilder, kvinnor i marmorhvita trikåer, härmande

antika grupper men utan marmorns kyska renhet. Och der visas danser af hundradetals oklädda barn och unga kvinnor i gredelina trikaer.

Men föreställningen är mest ute i salongen. Under arkaderna spatsera damer arm i arm eller sitta ensamma vid små bord och ha bredvid sig en ledig stol. Se sig lugnt och tryggt omkring utan oro för det tillkommande, lukta på en blomma — orange —, äta en glace. Medan herrarna gå förbi på svaga knän, med chapeauclaquen under armen och lorgnetterande damerna på ganska nära håll.

Ett vimmel af menniskor, beundrande och öfvervåldigade främlingar, hågade landsortsbor med fyllda börsar och breda leenden öfver alla fröjder, som här stå dem till buds, — liknöjda stadsbor, sökande, spejande, som om de undrade om det vore lönt...

I trädgården är halfskumt under palmerna, mellan konstgjorda klippor, i det svaga elektriska ljuset. En blek spanior sitter der med sin gitarr. Rosorna sprida en rusande doft, parfymerna en ännu starkare.

Men inne i salongen är bländljus, der gasen strömmar öfver den indiska färgprakten med de

skarpaste motsättningar, bjärta och larmande som janitscharorkesterns toner.

Och öfver allt samman en målad storskrattande verld af pajassor, af lätta dansöser, som segla på moln eller rida på fjärlars ryggar, medan skuttande djeflar med långa svarta ben spela dansmusik på fioler af eld. Och högst uppe i plafonden står champagnens gudinna i hvitt siden-släp och med blottad barm, höjande glaset.

Men när man går ned för den snöhvita marmor-trappan och vänder sig om, blickande tillbaka upp till sagoprakten, som sluter om bleka ansigten och sminkade, om iskalla blickar och lystna, om blommor och juveler, hvita skjortbröst och orangebuketter, damer i harneskstrama lif, säljare och köpare, — till de dallrande gasimmorna öfver kittlande färger — och der bakom trädgårdens svalka i en kylig dager och spanjorens gitarr, som gråter sakta, medan verlden skrattar och äflas rundt omkring.

Ty vi äro nu i en verldsstad. Här är ljust dygnet om, här kan man fröjdas öfver livvets njutningar och öfver kärleken, den verkliga, äkta jordiska kärleken, som föraktar månljus och drömmar och fordrar påtaglig verklighet.

Der går ädlingen till sin klubb, den unge fram-

tidsmannen, svartklädd, otadlig, aktningssvärd i allt, älskare till en högstäld mans hustru, som bereder hans lysande framtid. Der gå eleganter, hvilkas lif rullar från boudoiren till kapplöpningen, från klubben till kulissverlden. Der sjunga studenterna på sin ölstuga, der vaknar glädjen vid midnatt, och der är flickan hederlig, när hon har blott en älskare i sender.

Der smålla biljardbollarna och absinthen är jolmigt grön, der äro tidningarna pigga med öfverflöd på smutsiga historier, börsnyheter och lögner — och skämtbladen svälla af oblyga bilder. Der går lumpsamlaren med sin lykta, raffsande fram all smuts, som sedan bearbetad kommer tillbaka i eleganta former och fyller stadens mest bländande bodar med sin eftersökta prakt.

Verldsstadens blod pulserar i feberfart. Der är dagen om den vildaste kapplöpning efter guld-kalfven, och när natten kommer sökes hvila i vimlet och febern, och den tid, man förlorat genom arbete, tages igen i nöjen. Der går lifvet för högt ångtryck, tills maskinen med ens springer sönder och allt är slut. Der äro stolta jättepalats strödda med guld, glittrande af gasornament, med glänsande utsidor, hvart man går.

Der är jordens medelpunkt.

Men vid de mörka gränderna äro stinkande krogar och der höres och läses bloddrypande hotelser mot allt, som står upprätt, mot palats, mot guld i andras fickor, mot osant och sant.

Men öfver den glimrande staden rodnar himlen, och dit — till ljushafvet — dragas alla.

Rundt om sluter sig en mörk ring af trånga gränder, usla kojor, smuts och elände. Rundt kring allt som lyser, skrattar och jublar der inne, kring trattens botten, dit allt drages ned och der allt hopas, nöje, olycka, brott, förtviflan, elände — kring allt som bländar och bedrager drar sig det mörka bältet allt trängre, drar sig i hop, långsamt som ville det strypa.





Den lilla flickan småler i drömmen, der hon sofver i sin hvita bädd. Det är hennes namnsdag och hon vet, att en stor öfverraskning väntar, att hon skall få det hon helst vill ha. Ty det har hon bedt gud om, och hon vet att om hon blott är god mot andra, så är gud god mot henne, och får hon inte precis det som hon vill ha, så ger han henne något annat, som är ändå vackrare och ändå roligare.

Och hvad hon skall vara snäll mot mamma och pappa, och så flitig hon skall bli och stillsam . . . och aldrig, aldrig ha ledsamt mera eller vara sysslolös . . . om hon bara får det hon vill ha. Nu i drömmen har hon fått det och därför småler hon så lyckligt och drar i sömnen en djup suck af glädje. Hon kan sofva lugnt, ty lutad öfver hennes rena bädd står barnens skyddsängel på vakt och intet ondt kan nå den lilla, ty hon vet, att

den hvita ängeln är der och att den följer henne hvarth hon går och bär henne mildt öfver alla faror.

Men en morgon stiger hon ej upp mera. Hennes ansigte är så genomskinligt blekt, och den lilla kroppen märkes knapt under täcket, så mager och tunn har hon blifvit. Far och mor våga ej se hvarann i ögonen men sitta timtals bredvid den lillas säng hållande hvarandras hand. Och så gå de in i nästa rum, vrida sina händer i ångest och ropa till himlen: »låt oss behålla vårt barn», — och de lofva hvad som helst, blott de få hvad de vilja.

Men ängeln står döf vid hufvudgården och småler vemodigt öfver människornas kortsynthet. Den lägger sakta sin hand på barnets panna. Den lillas ögon sluta sig och hjertat stannar. Och då lyfter ängeln det upp i sina armar, breder ut de snöhvita vingarna och höjer sig stilla, lugnt, upp till en renare luft, dit, der inga önskningar bli ouppfyllda, der barnet har sitt rätta hem. —

Kyrkfönstren lysa. Utanföör är rått och kallt och smuts, men der inne är ljus och frid för en sargad, nedtryckt själ, som längtar efter ro.

Dit går modern i sorg, med slöjan dragen öfver det förstörda, förgråtna ansigtet.

Fadern sitter hemma vid arbetslampan, feberhetsad, utan att kunna reda tankarna, med högar af böcker, gamla och nya, på sitt bord.

Han visste ju godt, att det är på barntrons spillror, som mannatron skall byggas. Visste att den tjenar trognast, som sträfvar ärligt att komma till klarhet. Att en menniska gör bästa skäl för sig, när hon vågar hysa sin egen, tillkämpade åsigt och ej tanklös tager emot hvad som bjudes henne färdigt anrättadt. Han visste, att det är att ljuga för sig sjelf, då man tror sig tro det som ingen förstår och få tro på. Ty vi sträfva ju till ärlighet mot oss sjelfva lika väl som emot andra.

Han hade ju vetat, då han förtviflad bad om sitt barns lif, hur fruktlös hans bön var. Han visste att han aldrig skulle se sin lilla dotter mer — men visste också att den, som förmådde tänka stort och djupt, ej sörjde deröfver, ty gifva vi vår odelade kraft åt jordelifvet, då först blir detta hvad siaren drömmer att himmelriket är.

Men nu syntes den honom så ihålig, hela hans tankegång. Ty det behöfs blott att en djup sorg faller öfver oss eller att vi ställas riktigt ensamma — så ensamma, att vi tvingas att tänka oss in i oss sjelfva — så ha vi genast det betvingade tvif-

let framme igen. Alldeles som en sorg, öfverväxt af årsdjup mossor, bryter upp för toner af musik, som vända ut och in på vår själ.

Han var så ensam nu. Han var ung och stark, han skulle säkert få ersättning för det han förlorat. Men — det fans dock alltid ett men.

Ensam? Han hade ej varit ensam förr, i årtal, — då hans barn ännu ej fans till.

Men hans maka hade blifvit så besynnerligt skygg på sista tiden, så stel och tyst. Drogs hon ifrån honom nu af deras olika tro, som förr aldrig söndrat dem? Hon visste ej hvarför, men hon kunde inte tala med honom om hoppet, som växt upp ur hennes sorg — och han kunde ej lägga ned sina upproriska tankar i hennes sköte.

De två hade ändå egt allt gemensamt.

Ibland fattades han af en svart förtviflan, der han grubblade utan mål. *Skulle* det då gå på detta sätt? Fins det ingen lycka, så stark att den varar, ingen tro så fast att den består? Om hon, hans trognaste vän, skulle dragas ifrån honom . . . Nej, den tanken var ofattlig, det kunde aldrig ske, det var ingenting annat än en inbillning, upphetsad som han nu ständigt var. Hon hade ju varit mera än hans lif. I ungdomen hade han med

glädje kunnat dö för henne. Då hans kärlek tog en ny, fastare och mera djup form, då var det hans sträfvan att kunna lefva för henne. Och det var mycket svårare. Ty för att dö behöfves blott förtviflan, men till att lefva behöfs mod och hopp.

Det var sjuka hjernspöken, dessa tankar. Han skulle nog vakna ur sin svåra dröm och allt skulle bli bra igen.

Det är kanske inte nyttigt att tänka, i synnerhet då man måste rädas för sin egen tanke. Man är ju alltid fången i förutsättningar, makas alltid tillbaka till utgångspunkten igen.

Han blef svag och vek, när han länge var ensam med sin sorg. Han kunde då sitta och stirra framför sig och önska sig att bli tagen bort från jorden, flyga så långt att den skulle synas blott som en smutsig dunstfläck i den rena etern — kanske så långt bort, att jorden skulle synas som en tindrande stjärna att längta till.

Huset bredvid var en gammal kåk, upplängd på bergsknallen med en rankig trappa ledande till planket, der porten hängde. Det skulle rifvas snart och knallen skulle sprängas bort för att ge

rum åt breda, raka gator med stora hus, alle samman lika.

Der hade förnöjsamheten bott under låga tak, fast i unkna, trånga rum. Sedan hade motgångar, brist och nöd kommit. Skomakaren som bodde der var skranglig och framlutad, med platt bröst. Och hostade gjorde han, hest och torrt. Och missnöjd var han numera. »Hvad är det för konst att vara god och ärlig, när man är rik? Hade jag pengar, skulle jag vara helt annorlunda», kunde han säga ibland till hustru sin.

Hon hade upptäckt att det herskade andligt mörker der hemma. Och hennes man fick höra, hvar gång hon kom hem, att han var förtappad, därför att han inte var troende. Han skulle bli straffad, han liksom alla andra, — som t. ex. det nackstyfva herrskapet näst intill, som vandrade på syndens vägar och som träffats af vår herres gissel, af hans hämnande hand, då han tog deras barn ifrån dem för att derigenom öppna deras ögon.

Mannen gick ut. Han började drifva omkring på gatorna.

Krogfönstren lyste. Hemma var ruskigt och otrefligt, der innanför var värme och folk.

När hustrun kom ifrån sina bönemöten, var

hon uppfylld af herrens kraft och förkunnare af hans skoningslösa straffdomar.

Och mannen hörde henne så länge, tills han en regnig kväll smög sig bort till en teater, der förr otuktiga visor plägade sjungas af halfklädda kvinnor, men der nu det rena ordet förkunnades.

Der var den kvafva salen fullpackad af folk. På väggarna hade man målat orden »blod» och »eld».

Der blef mannen inklämd borta i ett hörn bakom en mängd karlar, som sågo andäktiga ut eller småflinade och tuggade tobak i värmen.

En halfstor gosse talade med gäll gatpojksröst ifrån scenen. Han höll en trumpet i handen och orden rullade ur hans mun utan uppehåll. »Jag har varit en ogudaktig människa, kan ni förstå, men nu har herren dragit och lockat och slitit mig, för han tänkte särskildt på mig, ser ni, och han var starkare än jag. Nu är djefvulen utdrifven ur min själ och jag är frälst och salig. Herren Jesus har frälst mig och jag visar i mitt hvardagliga lif att jag är hans utvalda, och därför kan jag varna er, och en dag ska ni ångra er att ni inte följt min röst ty min tid är kommen och

jag vet att jag är frälst och salig, och jag vill att ni ska bli lika saliga som jag, förstår ni.»

Pojkens ordförråd var nu slut, men en annan röst upplät sig genast:

»Prisad vare gud djefvulen är utdrifven ur min själ och jag hör nu till de frälsta fast jag varit en stor brottsling och en förtappad syndare men nu har Jesus strukit öfver mitt förlutna lif och jag har kommit in ibland herrrens vingårdsarbetare och jag är glad att vara bland vingårdsarbetare i dag ty i dag är urvalets dag. Kom därför med mig allihopa så skall jag en gång få se er vid min sida på guds högra hand om ni följa min röst kom bara och streta inte utan kom kära själar passa på i dag och kom.»

Nu stämde man upp en sång, ej en släpig kyrksalm utan en munter visa:

»Jag skall möta Jesus jag . . .»

Sedan uppträdde den ena talaren efter den andra, mest gardister och helt unga gossar, som alla sade det samma, alla hade varit stora uslingar, men nu uppmanade de en och hvar att följa dem, ty nu voro de sjelfva frälsta, voro saliga och skulle i evighet förblifva det, ty nu hade Jesus stält allt

till rätta för dem, så de behöfde alls ej anstränga sig sjelfva hädanefter.

Mannen var villrådig. Han smög sig ut i en korridor, der en bastrumma stod. Der kom en ung herre i röd halsduk och röd kant på mössan emot honom.

»Hvad vill du för slag?» frågade han myndigt.

Mannen såg sig om, men der fans ingen, som kunde höra hvad han sade.

»Jag ville allt bli frälst — men det är kanske för sent», mumlade han.

»Nej vars! Ner på knä med dig, — ännu kan du fräslas, om *jag* tar hand om dig.»

Rekryten införes i rullorna. En ny själ vunnit för guds rike, en ny brottsling som nått sin hamn och hvars lif nu är klareradt.

Inifrån kvalmet hördes ännu trallen: »Jag skall möta Jesus jag». Några skrattade, andra beredde sig att tala om hur saliga de voro.

Ingen ansträngning mera, ingen oro — och intet ansvar.





Vi voro ute på Riddersnäs ett par dagar i höstas. Det var efter kaffet, en liten intim krets af gamla vänner.

I kabinettet hade det redan blifvit alldeles mörkt, just en sådan skymning, då man ej behöfver dölja sina tankar och åsigter, ej heller bryr sig om att försvara dem utan helt lugnt kastar fram dem och låter dem ligga, obekymrad om hur de upptagas. Då man kryper in i skymningen och ej behöfver visa sitt ansigte.

Cigaretterna parfymerade luften, som förut var tung af blomdoft.

Och man hade börjat tala om kärlek, om romaner.

»Lifvets romaner, de duga inte alls», hördes en damröst. »Böckernas knapt heller nu mera, — det blir för mycket verklighet, banalt alltihop.»

»Och ändå är det inte alltid man tycker att lifvets romaner ä' banala», invändé jag.

Jag hade känt henne, som talat, när hon var helt ung. Vi hade varit dagligen till samman. Jag ansåg mig nära nog som hennes bror. Åtminstone kände jag henne bra mycket närmare än hvad hennes bröder gjorde.

»Allt skall ha sin tid», yttrade hon nu med ett litet skratt och hennes cigarett lyste till.

Så började hon helt lugnt att berätta ett och annat om sin ungdoms roman. »Kom sedan och säg att det inte är banalt, löjligt!» Hon talade i slapp, vårdslös ton om hur hon hade hållit af en ung man, — det gör det samma hvem det var. Hon hade tyckt att lifvet var ingenting värdt utan honom, och det var också endast för honom hon lefde. Tills han en vacker dag förtror henne i all hemlighet att han förlofvat sig. »Jag var den första, som han ville tala om det för, det var han skyldig den trofasta vänskap han alltid hyst för mig. Han hade mycket att säga om den vänskapen, — den var så varm just då.»

»Jag bar mig verkligen tokigt åt efteråt», småskrattade hon och narrade andra att skratta med.

»Det var också första gången — och enda gången det varit så hett.»

Jag gjorde ingen invändning. Jag hade inte sett henne på flera år och kände mig allt för främmande för henne — hon var också gift nu — för att våga påminna om hvad som varit. Ja, hon hade verkligen burit sig tokigt åt. Jag kom mycket väl i håg flera detaljer från den der tiden.

»Det är en sjukdom och ingenting annat», fortfor hon. »Men ingen ohjelpig sjukdom lyckligtvis. För resten är det ju bäst som sker, plägar man säga. Jag säger så, jag med.»

»Fy, att du kan tala så der!» hördes en annan röst från ett håll, der ingen cigarett lyste.

»Sissi har visst en roligare roman att berätta.»

Sissi, det var dottern i huset, sonens unga fru.

»Nej, visst inte», hördes hon säga. »Vår kärlek, Gustafs och min, är alls inte någon roman. Vi ha tyckt om hvarann från det vi voro helt små. Vi brukade mötas hvar dag, då jag gick till skolan.»

»Och bara tittade på hvarann», inföll en manlig röst bakom henne.

»Tills Gustaf en vacker dag hälsade på mig — han tog af sig mössan mycket artigt — och så räckte han mig ett litet bref.»

»Ja, inte vågade jag tala till dig.»

»Hvar morgon fick jag sedan ett bref af honom. Men så kunde jag inte låta bli att tala om det för mamma, och då fick jag inte gå ensam till skolan mer. Jag mins hvad jag grät då och hur jag förstod att jag gjort något mycket illa. Men mest var jag ledsen för, att jag inte skulle få några bref mera.»

»Sedan råkades vi i dansskolan.»

»Och der kallade han mig för fröken.»

»Men Sissi sa du genast.»

Det blef tyst ett ögonblick.

»Nå, vidare?»

»Vi blef förlofvade några år efteråt, och så gifte vi oss, när Gustaf tagit sin examen. Och något annat tycke ha vi aldrig haft. Se der en roman ur verkligheten, lika enkel som din.»

Den unga frun hade talat om sin lilla historia helt osökt och okonstladt.

»För öfrigt är den inte slut med det», sade mannen. »Det der var ju bara första akten.»

Hans fru var tyst en minut och sadé derefter: »Men hur jag var svartsjuk och bar mig dumt åt, det talar jag inte om. Utan stötstenar går det

för öfrigt aldrig. Men allt har sin mening och genom hvar pröfning bli vi bättre.»

»Så du pratar, lilla toka!» ropade den andra damen. »För öfrigt är det lyckligt för dig, så länge du kan resonnera på det viset. — — Men nog kunde vi tala om något roligare.» —

Man bar in ljus.

Samtalet hade med ens stannat af, och det dröjde litet, innan man kom sig före med något nytt ämne.

Jag tänkte mycket på det der samtalet, då jag om aftonen gick af och an uppe på mitt rum, utan att känna minsta lust att gå och lägga mig. Återseendet af mina gamla vänner — i synnerhet af min väninna — hade rifvit upp så många minnen från den der första gröna tiden, så mycket som jag trodde vara jordadt och glömdt, och jag började undra, om man verkligen kunde rycka sig lös, då man en gång bundit sin själ vid en annans. Jag tänkte på hennes skratt, som var så muntert, men som ändå tycktes gömma föga glädje, och jag undrade hvarför den bästa känsla vi ha så ofta skall slösas bort förgäfves och lemna blott bitterhet efter sig.

På morgonen var jag tidigt uppe och ute i parken. De andra hade inte visat sig ännu.

Det var så friskt och vackert. I lärkträden skuttade ekorrarna omkring och tittade på mig med sina pigga, små ögon. Två skator sutto i en pil, sågo sig i spegeln i kärret nedanför och gjorde sin morgontoalett, klädda i svarta frackar och med hvita skjortbröst.

Jag hörde steg på gången. Det var nog Sissi och hennes man, tänkte jag, som voro ute och solade sig på morgonkvisten. Mycket riktigt, jag hörde deras röster.

Nej, å nej! Det var gamla herrskapet, som redan var på benen. De gingo förbi. Jag höll mig alldeles stilla der jag satt.

Gamle herrn var smärt och rak som en ung pojke, men med hvitt hår under halmhatten. Han tycktes inte vilja gå in på att sommaren var öfver nu. Gumman var mera fetlagd, grå äfven hon, men alls ej skrynklig och med klara, nästan barnsliga ögon. Lifvet hade ändå ej varit utan sina stormar äfven för dem. Tvärtom.

Nu gingo de sin vanliga morgontur. På litet afstånd kunde man verkligen tro, att det var Sissi och Gustaf. Jag tyckte ett ögonblick att jag sett

in i framtiden, förbi stormarna och att det var *deras* sista akt jag såg. Huru som helst så skäm-
des jag öfver mina egna tankar kvällen förut. Lifvets
bästa känsla behöfver visst ej slösas bort förgäfves.

Men det är så svårt att erkänna sin egen
skuld.

Det gamla paret hade försvunnit. Men nu
tog jag mig också en morgonpromenad, ensam,
ty de andra gästerna sofvo ännu bakom sina ned-
fälda gardiner.

Så frisk hade säkert ingen morgon varit på
mycket länge. Det var en höstdag, ej sådan då
naturen motvilligt ger ifrån sig det lilla som hon
hunnit spara i hop från varma dagar, utan då hon
med full hand vill gifva oss någonting att minnas,
när kulna dagar komma, och därför en sista gång
klär sig i full vårdrägt. Då ett fint doft af ljus-
grönt är stänkt öfver skogsdungarna och träd och
stenar äro rentvättade af aprilskurar. Då det
sipprar från tak och grenar, som skulle vinterns
sista snö smälta bort, i stället för att det är höst-
nattens rimfrost, som i tunga droppar plumsar ned
på stenarna och rinner bort i små bäckar. Då
himlen är genomskinligt vårblå och sjön skimrar i
solskenet, så att den blir till ett enda bländande

ljus. En sådan höstdag, då vi med vemod tänka på att vintern nu skall komma, men med glädje och hopp på att en ny vår följer efteråt.

Ofta tänker jag på den der höstmorgonen ute på Riddersnäs.





och så går han hem, den unge mannen med det trötta sinnet, sveper in sig i en varm morgonrock, sträcker sig på en mjuk divan, tänder en cigarett och drar slappa drag ur den.

Han är led på världen, der han ej lefvat som andra. Han har haft allt så bra, intet att göra, ingen fruktan för sin utkomst. Han kan heller ingenting göra, ty han är sjuk. Allt svagare har han blifvit på senare år, hans bröst är nu också klen, det susar för hans öron om morgnarna, och på natten är det som skulle någon väldig maskin trycka i hop hans hufvud från båda tinningarna.

Han är så tung i hufvudet hela förmiddagen. Morfinen lifvar honom, värmer, tinar upp hans sinne. Men han blir så bitter sedan mot hela lifvet.

Han har ändå pröfvat litet på att lefva. Fy, så vämjeligt det nu tycks honom — som att

kväfväs af parfymen, kväljande, ljumma. Hvarför skulle han också bli så svag att han ej kunde bära detta lif? Man hade ju väntat så mycket af honom.

Det var förbi nu. Han kände sin lifskraft sina bort droppe för droppe, sin vilja slappas af, dag efter dag. Att lefva utan hopp, kan man det?

Gå under? Nåja, så gerna först som sist. Kanske bli tokig — det vore alltid något oupplevadt att försöka sig på.

Hvarför skulle han också lefva? Han trodde ju på intet — han liksom andra. Fäderna hade trott — och jublat, sjungit och druckit, och sönerna hade kommit i rätt tid för att se de gamles ideal krossas — och nu voro de skeptiska, misströstande, troende på intet annat än på minutens fröjd, tröstande sig med att de voro typer för sin tid, sin odugliga brytningstid, denna nervsjuka, blaserade tid, som hade stora ord men inga starka känslor, ingen karaktär, ingen vilja, denna utjämnande tid, som är lik en manet, mjuk, färgrik men liksom maneten upplösande sig till ett intet, när man drar den upp i dagsljuset.

Det hade kunnat vara så olika. Nåja, hvem kan hjälpa det. Se glad ut bara, så länge det räcker!

Han gick och lade sig, blottade sin arm med alla sting efter morfinsprutans fina nål — och fick ro för en stund.

En typ för sin tid! Der går en annan nere på gatan, hans träskor klappa mot stenarna i vinterkvällen.

Blek är han, tärd, smutsig, med skygga blickar, der han går förbi upplysta våningar med glittrande kronor och glad musik.

I ett sådant hus har också han bott. Han har dansat och druckit och lefvat med, har hört till det glada Stockholm. Men han var alltid excentrisk och ville alltid mera än andra. Ingen halfhet! Hvad du gör, så gör det helt. Blif hellre en verklig skurk än en vanlig jölmig halfmänniska, som är litet af hvarje. Lef när du lefver, spänn bågen, så det knakar i den. Den skall ju ändå brista.

Han hade tidigt lärt att taga del i jagten efter guld, ty har man inte penningar *kan* man inte vara en personlighet, och med guld kommer allt.

Han hade haft otur. Det hade varit i ett otillräkneligt ögonblick han lånat pengar ur principalens kassa. Han hade ej haft ett lugnt ögon-

blick, innan han kunde lägga dit summan igen. Men det lyckades så väl. *Så* väl att han tog mera. *Så* väl att han kom på fästning.

Så många timmar, dagar han satt i sin cell och rufvade. Han kände sin natur. Sjönk han, så sjönk han helt och hållet. Det var just det han också gjorde.

Det var länge sedan han lemnat Långholmen. Nu gick han klädd i dillströmmarens gråa tröja, gick slutet, hatfull i slasket på gatorna.

Omkring honom en söndagsafton — fruntimmer i hufvor, småflickor, hoppande af glädje i sina stora ytterkängor, ungherrar, som kommo dragande med flickor under armen, med cigarr, blossande kinder, skratt och flin.

Han tänkte på ingenting. Men han vände in i en gränd och kom nedåt kajen. Stora spår lemnade hans träskor i smutsen.

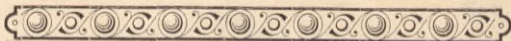
Der nere var ödsligt och tomt. Ingen meniska. Hit hörs ej dansmusiken. Varubodarna och en rad godsvagnar stänga för. Svarta ångbåtar längs kajen. Söder der borta upplyst som till fest, gaslåsraden sträcker sig långt, långt bort.

Ett tomrum är mellan ett par båtar. Der ute är endast snöig is, uppblött, smutsig. Ett stycke

bortåt blir allt mörkt. Der smälter den duskiga
himlen samman med sjön.

Han går ned för trappan, går ut på is-
sörjan tyst, utan att se sig om. Går bort, försvinner
i mörkret.





Genom ett stort fönster lyser månen in i anatomisalen.

Der dingla skelett, hängande i jernskrufvar, der glo skallar med svarta ögon ut genom skåp-rutorna, klufna gubbhufvuden, små platta barnskallar, som aldrig lefvat och aldrig haft rättighet att lefva.

Men alla skallarna skratta, både vid månsken och vid solljus, skratta med hela munnen.

I lådor ligga hela högar af ben slängda om hvarandra. Men skeletten äro finpolerade och vackra. En numrerad papperslapp bära de på bäckenets inre sida.

Öfver dem höjer sig en ecorché med dryg uppsyn och blundande för sällskapet. Men han skäms nog inte för kamraterna, ty han sträcker sin utmagrade röda arm öfver skeletten, som lyste han frid öfver dem.

Hän är af pappersmassa, han vet ej hvad lifvet är. Han har hvarken kämpat, lidit eller böjt sig, har inte hoppats, sårats, jublat eller klagat, brunnit, hånat eller hånats. Det ha de andra gjort.

Och, se hur nöjda de se ut, der de dingla i sina galgar och andas in karbolsyran, medan natten sveper sin frid omkring dem.

De ha det bra nu.

Den der utan hufvud och armar, söndrig och brun, det är en kvinna, som kallas Rosa. Hon är gammal nu och skröplig. Och många, många år ha gått, sedan hon kom hit från arbetshuset, och *der* hade hon ej suttit hela sitt lif.

Hennes granne, den elegant polerade nykomlingen har just kommit hit ifrån dårhuset. Han bär sitt ädelt formade hufvud tankfullt framåtlutadt, vid hvarje vindil gnisslar det i hans splitter nya skrufvar och han klappar sig smeksamt på lären med sina fina händer, medan han tyst för sig sjelf tänker på det oerhörda, som inträffat på hans sista tid.

Hvem skulle trott det? Man hade sagt, sagt så att han hörde det, att han var ett förträffligt exemplar, rent af felfritt.

Han felfri!

Men det var sedan man dragit huden af honom. Då hade den lärde professorn beskrifvit hans inre menniska, allvarsamt, omständligt, granskande hvarje fiber, hade rispat upp musklernas lager, ett efter annat, gräft efter de djupast liggande, mest oåtkomliga, hade jublat, då han fann dem i reglementerad ordning, och förklarar för lärjungarne, som lyssnade vetgirigt, hvare det felfria, otadliga bestod. Ett präktigt exemplar i sanning.

Och hvilken nytta man hade af honom! Herrarna skuro honom i bitar, läste, undersökte, berättade historier och voro glada, friska ungdomar, skämtande om allt.

Snart var det ej stort mera än benen kvar. Musklerna hängde som svartnade köttslamsor kring knotorna. Då lade man dessa i en gryta, som sjöd och kokade och fräste, tills skelettet var färdigt, befriadt från sitt jordiska omhölje.

Så polerades det med stor omsorg. Sattes derpå i hop . . . och nu hängde han i galge och var nyttig.

Men det var först sedan man tagit skinnet af honom. —

Så tyst i salen: Ecorchéén med handen väl-

signande sträckt ut öfver kamraterna och öfver
den nykomne felfrie.

Det är natt och de sofva nu, skrattande åt
sina drömmar, lyckliga i sin sömn.





och så har året gått med alla dess fröjder och sorger, med sol och skurar, med alla vexlande taflor, alla vackra drömmar, all hård, kärlekslös, sjelfvisk verklighet, alla hånade tankar, allt prisadt skräfvel, alla skefva blickar, all lidelse och strid, sjelfförmöjd dumhet, tårar och gladt lynne, alla möjligheter, som kväfvast eller missriktas, alla tysta steg framåt, alla grusade luftslopp, all smålek, alla nålstyg, allt som talats och som skrifvits, alla som knuffats, som gifvit sig eller som slagit — all hoppfull sträfvan, all vårbrodd, all skönhet och fägring, som isats till döds och jordats under vintertäcket, — allt är nu förbi, och ett nytt år har kommit med nya löften och ny kraft.

Det är ännu mörkt på nyårsmorgonen. Bjellrorna pingla lifligt och under medarna knastrar det i snön. Kallt och mörkt. Pelsen upp öfver

öronen, fällen svept om fötterna, hästarna ludna, isade, med hvita moln om nosarna. Allting höljdt i snö, gärdesgårdarna djupt begrafna.

Och skogen rundt omkring, tät, oändlig.

Samma trän tyckas gång på gång komma igen, glidande förbi slädan. Bjellrorna låta som komme det andra slädar bakefter, men när vi hålla, för att låta hästarna pusta ut, är det dödyst omkring. Träden som svarta jättar, sträckande ut armarna öfver oss. Och buskar och granruskornas rader utefter vägkanten taga i mörkret skepnad af fantastiska vidunder, af djur, af grafkors med hängande hvita kransar, af tuppar som slåss så att fjädrarna ryka af dem. Der kommer en svan simmande i snön med högburet hufvud, der en stor, stor isbjörn på två ben, med ramarna lyftade. Hela sagoverlden har fått lif i nyårsnatten. Den förtrollade sofvande skogen har vaknat, hemlighetsfull och mörk, med sagor och troll.

Se der ha vi sjelfva snökonungen bakom granarna. Han rider en vit häst med ett isfransadt täcke. Hans skägg är yfvigt och ögonen lysa som eldkol. Och der står ett tält med tak af slingerväxter, en yppig plantverld från tropikerna är inne i skogen i midvinternatten, lianer slingra sig om

fulan, kristaller skimra, flätade in bland snöblommorna.

Så går färden raskt genom skogens tystnad.

Det har ljusnat. Bjellror klinga från flera håll. En hund höres skälla långt borta. Det är ljus i de små fönster, man åker förbi, men omöjligt att se om det är slätt eller sjö, som breder sig snöhöljd framför.

Förbi röda stugor far man nu. Spiselden lyser långt ut öfver vägen, mörka skepnader skymta der inne; ibland är en gran tänd innanför ett fönster.

Nu har det blifvit en hel rad af slädar. Raskt går det framåt mot kyrkfönstren, som lysa, medan klockorna ljuda på nyårsmorgonen och stjernorna blinka, fastän helt svagt, uppe på den mörkblå himlen.

Kring kyrkogårdsgrinden är ett myller af pel-sar. Slädar, bjellerklang, rop, mörka skuggor mot snön.

Ljusare har det blifvit, men solens tid har ej kommit ännu, och färgerna ha ej hunnit ordna sig på himlen utan ligga oblandade i långa lager, halfmörka, utom nederst vid skogens bryn, der

det kallgröna är redo att ljusna till bara guld, så snart solen kommit upp.

I kyrkan brinna hundrade ljus, och nu är der varmt under de hvitmenade hvalfven, der solljuset plägar frysa om sommaren. En gammal kyrka med öfverstrukna målningar i taket, blänkande messingskronor och nya bekväma bänkar. Men allt det gamla är taget bort, bakom orgelpiporna ligga de välmenta trähelgonen i en hög, der ligger dufvan, som förr sväfvade öfver predikstolen, ligger dammig och med en krok i ryggen, och der stå de spruckna svartnade oljetaforna med sina mörka sirade ramar. Allt är modernt, banalt, själlöst.

Alla bänkar fyllda. Is i skäggen och i pelsarna, imma på brillorna. Stora gamla salmböcker, brokiga vantar, slitna och nya. Allt folket stilla, andaktsfullt.

En ung prest står på predikstolen. Han har ett magert, energiskt ansigte, yfvigt blondt artisthår och kall blick, nervösa rörelser och hektiskt röda kinder. Med klangfull tenor deklamerar han verser, vibrerande och med mycken patos, och börjar efter denna inledning tala allvarliga ord till folket, som sitter der nere. Hans skarpblick söker dem,

som träffats af guds hand, dem som tredskats men som blifvit böjda och vunnits. Han vänder sig särskildt till dessa utkorade. Han talar till henne, som sedan förra nyåret ringdes in förlorat en vördad fader, till honom i hvärs hem två barn lekte, två sändebud från ofvan, hvilka nu sofva under mullen ute på kyrkogården. Han talar om tomheten, den hårda dystra tomheten i hemmet. Tomma stå leksaksborden der, inga lätta fjät höras skynda emot fadern, då han kärleksfullt hastar hem, till detta hem, der han förr möttes af ett gladt välkommen från rosiga läppar, redo att kyssa bort all sorg, all bedröfvelse från hans sinne.

Bland åhörarne komma näsdukarna upp, hopvikta, nystrukna. Ett par svartklädda kvinnor luta sig ned och gråta tyst.

Obevekligt och med flammande blickar talar den svarte mannen från sin predikstol. Han känner makten af sin röst, då han talat sig varm.

»Ja, det har för mången syntts hårdt och tungt att bära, det kors, den allsmäktige lagt på våra skuldror. Upp därför, medan tiden är, upp du som nästa nyårsdag kommer att saknas på din plats i detta tempel, upp och lef detta år så som vore det ditt sista, lef så, att du kan dö tåligt,

förhoppningsfullt. Ej som tviflaren, han som grubblat, så att hans blick blifvit skum, eller ock slösat bort sitt bästa arf, sin rena barnatro, han som förlorat sin lycka och som har ingen ro i lifvet, der han fridlös irrar kring, ingen tröst och hjälpande hand i döden.»

Följde nu skildringen af den troendes död. Hur han i barnslig tillförsigt knäpt sina händer samman, huru kärleksfulla anhöriga stå rundt omkring i stum sorg, medan det är så tyst i rummet, att endast klockans knäppningar höras, — hur anden bryter sin boja, sväfvar stilla upp öfver nejden, som slumrar i vinternatten, tupp öfver stjernorna, som stråla ned med glans från himlen. Der mötes den trogne af män i skinande hvita kläder, af käre hädangångne, som kommit för att mottaga den nye gästen i de utvaldes boningar. De fatta nu hans hand och leda honom in genom den vidöppna porten, der ljusen stråla i julprakt, in i det klara hemmet, der han skall lefva evigt, fröjdande sig åt att se den evige.

Talaren har rusat sig af sina egna ord, som flödat så osökt, inspirerad. Hans stämma fyller den gamla kyrkan, uppstylningen i föredraget är alldeles borta, och der hvilar öfver hans ord, öfver

de lyssnande åhörarne der nere och öfver hela det lilla templet en mild, len dager, så att mången vill gråta och alla känna sig veka till sinnes. Och solstrålarna, som borrar sig in genom de modernt stora rutorna, strida mot ljuslågorna och göra dessa till små gula punkter i de långa hvita strimmorna, der damkornen hvirfla om.

»Amen!»

Han spritter till i bänken, der han sitter, den ohjelplice drömmaren. Var det ingenting mera att säga? Att lära oss att dö, är det för mer än att lära oss lefva?

Ej ett ord om tidens vindar, som kanske ej tränga hit, om det hopp, vi böra fästa vid *denna* jord, der vi lefva, om årets arbete, dess framsteg till upplysning. Om tron på framtiden, som vi bygga, tålmodigt, anspråkslöst. Ej ett ord till oss, som lefva nu. Endast invanda fraser.

Det är emellertid slut nu. Åhörarne ha rest sig, männen allvarsamma och tysta, kvinnorna utbytande fårögda blickar, tacksamma mot predikanten, som talat så vackert. I den trånga kyrkporten mötes man af ett bländhvitt ljus. Och så glider folkmassan ned för kyrkbacken. En och

annan vägar åka kana utför sluttningen. Ett friskt barnskratt höres ur hopen.

Vår drömmare stannar uppe på kyrktrappan. Han kommer att tänka på, huru stämmingsfull den är, denna gamla kyrkogård, — inte nu med solljus på snön, men om hösten, då träden löfvas af, lindarna och de knotiga, grå oxelträden, som skugga öfver trappan.

Då tar blåsten i ring kring klockstapeln, tutar in genom springorna och leker tag fatt på kyrkogården, öfver de stores monument och de fattiges väderbitna träkors, öfver ogräs, kransar och vilda blommor. Då borrar sig vinden ned i sanden och blåser upp den i stora moln, dem han blandar upp med vissna blad, låter dem yra omkring och sopar så bort allt samman, bort öfver muren, öfver vägar och backar, bort öfver de glömdas grafvar, öfver de trampades hviloställen.

Så stilla det är att då sitta på den nötta bänken i lä under kyrkgafveln och åse vindens dans. Se hur korsen spjärna mot förödelsen, hur deras inskrifter nötas och utplånas, hur de glömmas och falla, hur det sjunger i träden och hur murkna grenar bräckas och kastas bort. Men hur lifvet gror ändå trots vindilar och stormar, gror mellan

grafvarna i vilda växter, en frodig mängd, fula och vackra, giftiga ibland — men alltid nyttiga till något.

Och öfver grafvarna vandrar slägte efter slägte upp för den vacklande gamla kyrktrappan. Der gå tanklösa och tänkande och tviflare, och alla se de, hur blåsten sopar marken ren och röjer plats för nya blommor och åter nya. Blommor, som nya fjärilar skola fladdra omkring, och de skola anse sig och hvad de se omkring sig som det förnämsta i världen.

Kanske är vår tid inte så märklig som vi inbilla oss. Hvarje tid har varit en brytningstid, och ständigt har en ny tid arbetat sig fram ur den gamla och haft ett hårdt arbete. Det är nog endast skalet som är olika, medan allt går och har gått i samma kretslopp, med nya tankar och nya öden kring samma kärna: växa, sträfva, gäckas, böja sig, gå under och dö.

Taga sin roll i det stora skuggspelet och sopas bort med flygsanden . . .

Men nu blir det svart för hans ögon. Han har stått och stirrat mot solen och då synes hon svart till slut.

Snön ligger äfven så bländande, här och hvar

krusad af vindkast, men deremellan spegelblank med millioner små gnistrande paljetter. Kallt och klart, rent och ljusst.

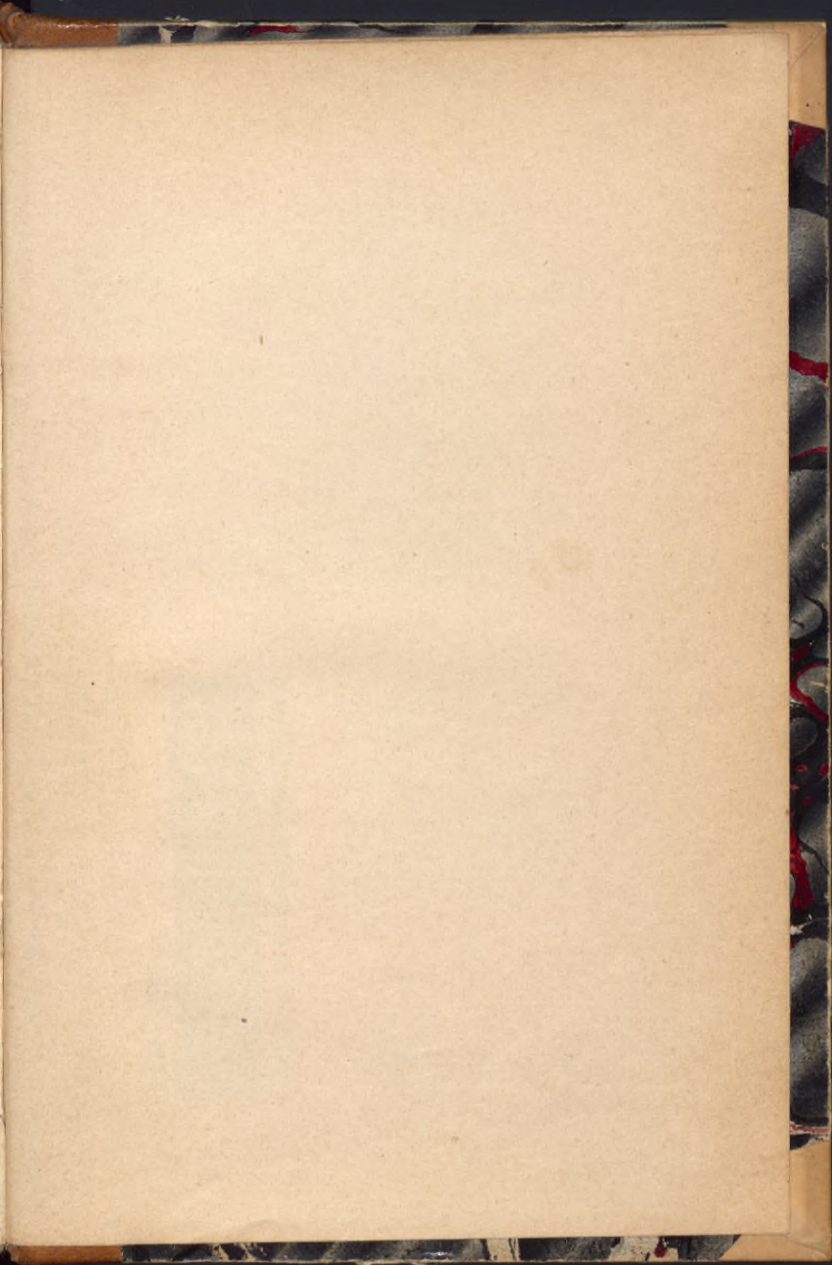
Och omkring fältens hvita stelnade vågor sluter en ram af mörk skog, af blånande höjder och öfver dem en sträcka bländande moln, skimrande som en alpkedja. Slädarna ila fram der nere, mörka, med rask fart, ty det bär ju hemåt, utefter den ormiga vägen, kantad af enar och med telegrafstolpar och trädar af rena silfret. Granarna yfvas i rikaste sommarskrud, men björkarna frysa, fast sparfvar sjunga af full hals om att julen är förbi och att sommar och värme kommer.

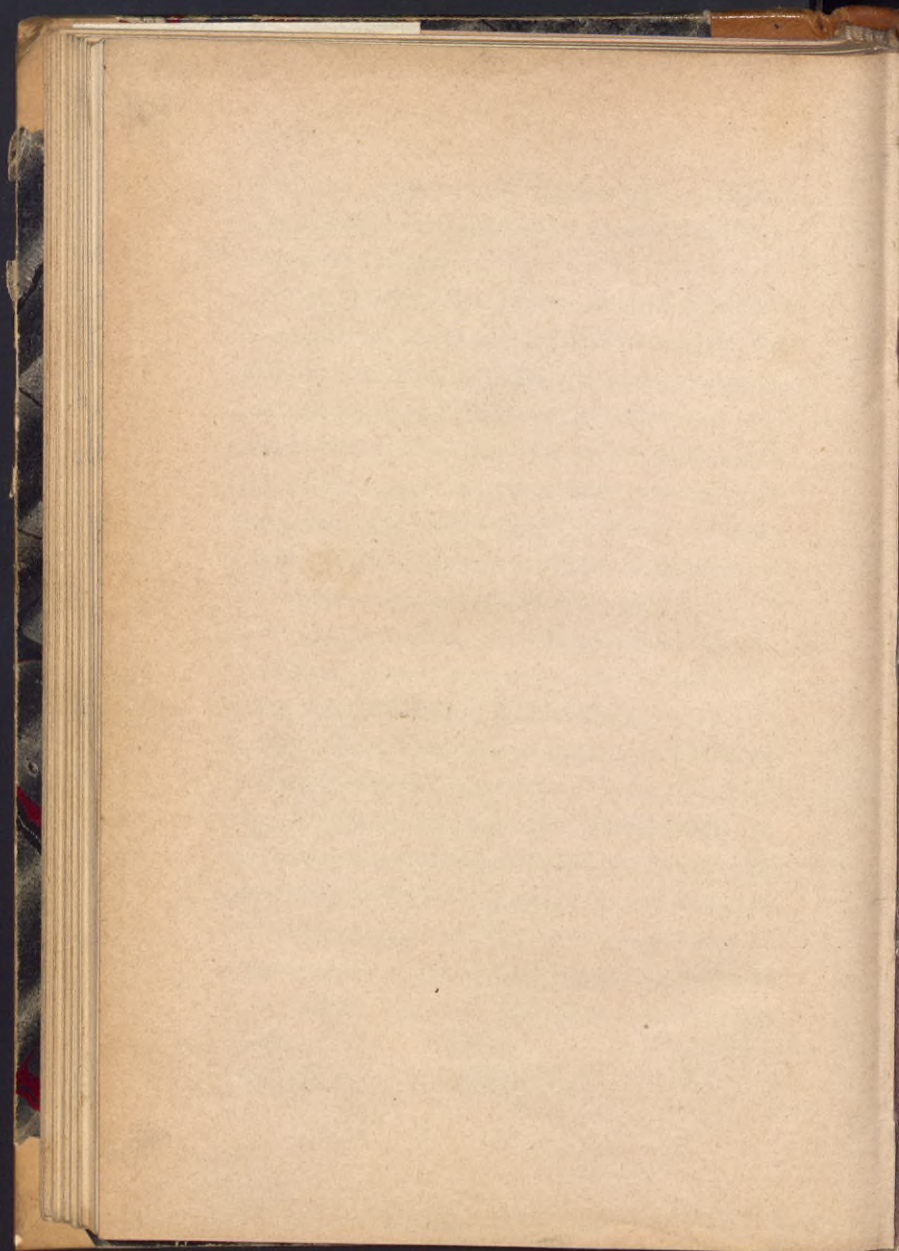
Röken dansar upp ur de röda husens skorstenar, hästarna frusta, bjellror klinga.

Och alla tankar, alla spörsmål, alla inkast, allt grubbel fruset bort, tinat bort af solen, som kommer alla blickar att sänka sig. Allt så gladt, vänligt med goda önskingar för hvar menniska. Alla hjertats bästa känslor dragna fram, allt så enkelt, så förtröstansfullt, så lätt. Och inga tvifvel, ty inom tempelväggen blef ju vägen utstakad och målet visadt, det mål, dit vinden strör ut flygsanden.

Slut.

M. H. - K.





6000136594



Göteborgs universitetsbibliotek

